

**Комисия за енергийно и водно регулиране (КЕВР)
България**

**Годишен доклад
до Европейската комисия**

юли 2024 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ПРЕДИСЛОВИЕ	4
2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ГАЗ И ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ	6
2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара	8
2.2. Доклад за изпълнението на пакета за чиста енергия	13
3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	13
3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране.....	13
3.1.1. Отделяне	13
3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата.....	13
3.1.3. Мрежови тарифи.....	14
3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността.....	18
3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане	18
3.1.6. Трансгранични въпроси	20
3.1.7. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки.....	23
3.2. Конкуренция и функциониране на пазара.....	24
3.2.1. Пазари на едро.....	24
3.2.2. Пазар на дребно	33
3.2.3. Защита на потребителите и уреждане на спорове	36
4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ	38
4.1. Регулиране на мрежата.....	38
4.1.1. Мрежови и ВПГ тарифи за присъединяване и достъп на клиентите	38
4.1.2. Балансиране.....	39
4.1.3. Трансгранични въпроси	40
4.1.4. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки.....	41
4.2. Конкуренция и функциониране на пазара.....	44
4.2.1. Пазар на едро.....	48
4.2.2. Пазар на дребно.....	55
4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията.....	58
4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове	60
4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия).....	64

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АСЕР	Агенция за сътрудничество на енергийните регулатори
БНЕБ ЕАД	„Българска независима енергийна борса“ ЕАД
ВЕКП	Високоэффективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия
ВИ	Възобновяеми източници на енергия
ВТТ	Виртуална търговска точка
ВяЕЦ	Вятърна електрическа централа
ГРД	Газоразпределителни дружества
ГРМ	Газоразпределителна мрежа
ЕЕС	Електроенергийна система
ЕПМ	Електропреносна мрежа
ЕС	Европейски съюз
ЕСО ЕАД	„Електроенергиен системен оператор“ ЕАД
ЕЦ	Електрическа централа
ЗЕ	Закон за енергетиката
Комисия, КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
КЗК	Комисия за защита на конкуренцията
КЗП	Комисия за защита на потребителите
НЕК ЕАД	„Национална електрическа компания“ ЕАД
НЛДЕ	Наредба № 3 за лицензиране на дейностите в енергетиката
НРЦЕЕ	Наредба № 1 от 18 март 2013 г. за регулиране на цените на електрическата енергия
НРЦПГ	Наредба № 2 от 19 март 2013 г. за регулиране на цените на природния газ
НПО	Независим преносен оператор
ОП	Оперативна програма
ОПС	Оператор на преносна система
ПДН	Пазар „Ден напред“
ПОИ	Проект от общ интерес
ПТЕЕ	Правила за търговия с електрическа енергия
РИПС ЮИЕ	Регион за изчисляване на преносната способност „Югоизточна Европа“
СЕЕР, CEER	Съвет на европейските енергийни регулатори
СТП	Стандартизирани товари профили
ФЕЦ	Фотоелектрическа централа
ЦДУ	Централно диспечерско управление
ENTSOE	Европейска мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия
ENTSOG	Европейска мрежа на операторите на газопреносни системи
CEREMP	Централизиран европейски регистър на пазарните участници
PPAT	Лице, организиращо сделки с енергийни продукти на едро по занятие
REMIT	Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия
UMM	Спешни пазарни съобщения

1. ПРЕДИСЛОВИЕ

През 2023 г. приоритет на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията) в сектор „Електроенергетика и топлоенергетика“ беше хармонизиране на подзаконовите нормативни актове с действащото европейско и национално законодателство. С оглед преминаване към пълна либерализация на пазара на електрическа енергия и промените, свързани с новия пазарен модел, основна задача на Комисията е актуализирането на подзаконовата нормативна уредба. Измененията в Правилата за търговия с електрическа енергия повишават ефективността на балансиращия пазар и допринасят за енергийни доставки при минимални разходи. Приета беше нова Методика за определяне на цените на балансиращата енергия, която създава нормативни предпоставки на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия да се превърнат в равнопоставени участници на пазара. Комисията направи изменения и допълнения в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, с цел намаляване на финансовите рискове за борсовия оператор и осигуряване на прозрачност на пазара на едро.

В ценовите си решения КЕВР последователно прилагаше балансиран и консервативен подход, отчитащ интересите на всички участници, като не допусна резки ценови изменения. През 2023 г. цените на електрическата енергия за регулирания пазар останаха без значителна промяна за битовите клиенти, като увеличението е средно с 4,37%. През отоплителния сезон 2023 г. – 2024 г. КЕВР успя да запази пределните цени на топлинната енергия. Измененията на цените са между 0,05% и 0,48%, независимо от отчетената за годината инфлация от НСИ в размер на 15%.

Комисията продължи да осъществява регулаторен контрол върху дейността на енергийните дружества. През 2023 г. бяха извършени 20 планови и извънредни проверки в сектор „Електроенергетика“ и 4 проверки в сектор „Топлоенергетика“.

По отношение на постъпилите жалби регулаторът спазва законоустановените срокове за тяхното разглеждане и се произнесе с 871 решения. 181 от жалбите бяха приети за основателни, като на проверяваните дружества бяха дадени задължителни указания за отстраняване на причините.

В изпълнение на правомощията си по Регламент 1227/2011 REMIT за евентуални злоупотреби и манипулации на борсовата търговия с електроенергия на едро Комисията образува през периода три производства за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламента.

За периода 2019 г.–2023 г. в Комисията постъпиха общо 61 доклади и сигнали за подозрителни сделки, въз основа на които са образувани общо 47 предварителни проучвания по реда на чл. 74а от ЗЕ. За този период КЕВР наложи имуществени санкции на девет дружества, участници на пазара за търговия с енергия на едро като общият размер на наложените санкции е 3 537 709,00 лв.

С предстоящата либерализация на пазара на едро и очаквания значително по-голям обем на търговията през борсовите платформи КЕВР ще продължи да има основна роля за спазване на правилата за честна и конкурентна търговия. По този начин регулаторът гарантира, че ценообразуването на пазарите с енергия на едро се основава на ефективната конкуренция, без да се допуска пазарни участници да манипулират борсовата търговия. Контролът на пазара значително се подобри чрез въвеждането през 2023 г. на специализиран софтуерен пакет за статистически анализи и обработка на данни. С него се автоматизират мониторинга и контрола на енергийния пазар и се повишава точността и обективността на анализите и оценките за поведението на борсовите участници.

През 2023 г. дейността на Комисията в сектор „Природен газ“ се осъществяваше в условията на понижение на цената на природния газ. Настъпи рязка промяна в традиционния сезонен тренд на ценовите равнища и дори началото на отоплителния сезон не промени тенденцията към намаление. От началото на 2023 г. до м. декември 2023 г. е отчетено

намаление на утвърждаваната от КЕВР регулирана цена на газа с около 51%. Положително влияние върху цените на природния газ имаха запълнените газохранилища за отоплителния сезон 2022 – 2023 г. и благоприятните климатични условия през зимните месеци, които ограничиха потреблението на природен газ.

Комисията продължи дейността си по издаване на лицензии за търговия с природен газ. Лицензирани бяха нови 35 търговеца, с което общият им брой достигна 108. Това допринесе за повишаване на ликвидността и конкуренцията на пазара на природен газ. Отчетено е значително нарастване на сделките на различните сегменти на платформата на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Положителна тенденция е продължаващото развитие на газовите мрежи в страната.

Комисията осигури нормативно реализацията на важни за страната проекти. През годината стартира проектът за разширение на ПГХ „Чирен“, позволяващо съхранение на 1 млрд. куб. м природен газ. В публикувания от ЕК списък на проекти от общ и взаимен интерес беше включен първият водороден проект за България. Беше въведена в експлоатация междусистемната газова връзка България – Сърбия с капацитет от 1,8 млрд. м³/год., с възможност за реверсивен поток. Завършен беше междусистемният електропровод между България и Гърция „Марица Изток-Неа Санта“. „Булгартрансгаз“ ЕАД и „Ай Си Джи Би“ АД стартираха пазарни тестове за оценка на търсенето на добавен капацитет в точките на междусистемно свързване.

ДОЦ. Д-Р ИВАН Н. ИВАНОВ

Председател на КЕВР

2. ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В ПАЗАРИТЕ НА ГАЗ И ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ

Основен приоритет в сектор „Електроенергетика и топлоенергетика“ през 2023 г. беше хармонизиране на подзаконовите нормативни актове на Комисията с действащото европейско и национално законодателство. С оглед преминаване към пълна либерализация на пазара на електроенергия и приетите в Закона за енергетика изменения, отнасящи се до преминаване на битовите крайни клиенти от регулиран към свободен пазар, се измениха следните подзаконови нормативни актове: Правила за търговия с електрическа енергия и Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката. Приетата нова Методика за определяне на цени на балансиращата енергия, която изпълнява изискването на европейските регламенти и законодателство. Комисията направи изменения и допълнения в Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, с цел намаляване на финансовите рискове за борсовия оператор и осигуряване на прозрачност на пазара на едро.

В ценовите си решения Комисията последователно прилагаше балансиран и консервативен подход, отчитащ интересите на всички участници, като не допусна резки ценови изменения. През 2023 г. цените на електрическата енергия за регулирания пазар останаха без значителна промяна – за битовите клиенти те се увеличиха средно с 4,37%. През отоплителния сезон 2023 г. – 2024 г. КЕВР практически успя да запази пределните цени на топлоенергията. Измененията са между 0,05% и 0,48%, независимо от отчетената за годината инфлация от НСИ в размер на 15%.

Комисията продължи да осъществява регулаторен контрол върху дейността на енергийните дружества. През 2023 г. бяха извършени 20 планови и извънредни проверки в сектор „Електроенергетика“ и 4 проверки в сектор „Топлоенергетика“.

По отношение на постъпилите жалби регулаторът спазва законоустановените срокове за тяхното разглеждане и се произнесе с 871 решения. 181 от жалбите бяха приети за основателни, като на проверяваните дружества бяха дадени задължителни указания за отстраняване на причините.

Дейността на регулатора в сектор „Природен газ“ през 2023 г. беше насочена към стабилизиране на цените и пазара на природен газ. Общественият доставчик „Булгаргаз“ ЕАД осигури необходимите за неговите клиенти количества природен газ по дългосрочния договор за доставка на тръбен природен газ с азербайджанска компания, по договори за доставка на втечен природен газ при цени, зависещи от индексите the Title Transfer Facility (TTF) front month на Нидерландската газова борса и Henry Hub на Нюйоркската стокова борса, като през някои месеци на 2023 г. бяха осигурени и количества природен газ от добив от ПГХ „Чирен“. Доставките на втечен природен газ се осъществяваха чрез терминалите на територията на Р Гърция и Р Турция.

Цената на природния газ през 2023 г. се понижи съществено след рекордно високите нива през 2022 г. От началото на годината цената, по която общественият доставчик продава природен газ на крайните снабдителите на природен газ и на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия, намаля с около 51%, като за м. януари 2023 г. утвърдената от КЕВР цена на природния газ беше в размер на 179,33 лв./MWh, а за м. декември 2023 г. – в размер на 87,50 лв./MWh.

Цената на природния газ за м. август 2023 г. в размер на 59,67 лв./MWh се понижи с около 80% спрямо цената за м. август 2022 г., която беше 297,89 лв./MWh.

Върху цените на природния газ оказва влияние и добрата подготовка на европейския газов пазар за зимата на 2022 – 2023 г. Подземното газово хранилище „Чирен“ към 01.01.2023 г. беше запълнено на 82,19% от капацитета му, а към 01.04.2023 г. запълняемостта му беше 77,54%. Към 01.11.2023 г. ПГХ „Чирен“ беше запълнено на 94,82%, а средната запълняемост на подземните газови хранилища в страните-членки на Европейския съюз към същата дата беше 95,05%. Следва да се отбележи също, че цените на съхраняваните количества природен газ в ПГХ „Чирен“ са значително по-високи от пазарните цени през 2023 г.

Високите температури през зимните месеци на 2023 г. потиснаха потреблението на природен газ, доведоха до ниски нива на добив от подземните газови хранилища и оказаха влияние върху цената на природния газ. Поради тази причина, през нагнетателния сезон в подземните газови хранилища, беше нагнетено сравнително малко количество природен газ.

През 2023 г. се наблюдаваха и събития, като: плановия ремонт на газова инфраструктура в Норвегия, поради което добивът на природен газ в страната беше намален през лятото; стачките в три големи съоръжения за втечен природен газ в Австралия; повредата на газопровода на дъното на Балтийско море, свързващ Финландия и Естония, както и войната в Близкия изток, които доведоха до рязко повишаване на цената на природния газ на Нидерландската газова борса TTF в определени дни, което оказва влияние върху цените на природния газ в Европа и съответно в България.

Беше въведена в експлоатация междусистемната газова връзка България – Сърбия, чрез която се подобри енергийната свързаност в региона. Общата дължина на газопровода, свързващ националните газопрееносни мрежи на Република България и Република Сърбия, е 170 км от гр. Нови Искър – Р България, до гр. Ниш – Р Сърбия, от които около 62 км на българска територия. Капацитетът на междусистемния газопровод е 1,8 млрд. м³/год. с възможност и за реверсивен поток.

Стартира проект за разширение на капацитета на подземното газово хранилище „Чирен“. Предвижда се изграждане на десет нови експлоатационни и три наблюдателни сондажа. С разширението на хранилището ще могат да се съхраняват 1 млрд. куб. м природен газ, което е около 1/3 от консумацията в страната. Проектът за разширение на капацитета на ПГХ „Чирен“ е от стратегическо значение за подобряване на енергийната сигурност и повишаване на конкуренцията и ликвидността на пазара на природен газ в страната и региона. Проектът е със статут „проект от общ интерес“ и е част от списъците на проекти от общ интерес за Европейския съюз.

Първият водороден проект за България беше включен в публикувания от Европейската комисия първи списък на проектите от общ интерес и проектите от взаимен интерес за ЕС. Предложеният от „Булгартрансгаз“ ЕАД проект „Водородопрееносна инфраструктура в България“ е ключов за реализиране на концепцията за транспортиране на чист водород. Планираната инфраструктура се състои от нов тръбопровод с дължина около 250 км и две компресорни станции в района на Дупница и Кулата. Предвижда се създаването на водородна точка на междусистемно свързване с мрежата на гръцкия газопрееносен оператор DESFA в района на Кулата/Сидирокастро. Новата инфраструктура ще позволява двупосочен пренос както на водород, произведен в страната, така и на водород от Гърция.

В изпълнение на изискванията на чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/459 от 16 март 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно механизмите за разпределяне на капацитет в газопрееносни системи и за отмяна на Регламент (ЕС) № 984/2013 (Регламент (ЕС) 2017/459), „Булгартрансгаз“ ЕАД и „Ай Си Джи Би“ АД стартираха пазарни тестове за оценка на търсенето на добавен капацитет в точките на междусистемно свързване. Двете дружества в сътрудничество със съседните оператори публикуваха докладите за оценка на търсенето на база на получени индикативни прогнози. Стартирани са технически проучвания за добавен капацитет.

След обнародването в бр. 99 от 13.12.2022 г. на Държавен вестник, в §10 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за корпоративното подоходно облагане отпаднаха т. 4 и т. 5 на чл. 176а от ЗЕ и беше преустановено действието на Програмата за освобождаване на природен газ за 2023 г. и 2024 г. По този начин отпадна задължението на обществения доставчик да предлага количества природен газ за продажба на организирания борсов пазар на природен газ.

2.1. Оценка на развитието и регулирането на пазара

През 2023 г. КЕВР предприе необходимите действия за развитие и усъвършенстване на подзаконовите актове в съответствие със законовите си правомощия и предвид динамично развиващите се обществени отношения в областта на енергетиката. Целта на тази дейност е съобразяване на актовете на КЕВР с националното и европейското законодателство в съответните области, създаване на условия за развитие на пазарите на електроенергия, както и преодоляване на проблеми, установени в практиката по прилагане на актовете на КЕВР. През 2023 г. КЕВР прие следните подзаконовни нормативни актове, правила и указания:

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката, обн., ДВ, бр. 18 от 24.02.2023 г., в сила от 24.02.2023 г (НИД на НЛДЕ)

С § 7, т. 2, б. „а“ от Преходните и заключителни разпоредби (ПЗР) на Закона за индустриалните паркове (ЗИП, обн., ДВ, бр. 21 от 12.03.2021 г.) е създадена нова т. 8 в ал. 1 на чл. 39 от Закона за енергетиката (ЗЕ), която предвижда нови две дейности, подлежащи на лицензиране по този закон, а именно дейностите „разпределение на електрическа енергия в затворена електроразпределителна мрежа“ и „разпределение на природен газ в затворена газоразпределителна мрежа“. Съгласно разпоредбата на чл. 43, ал. 14 от ЗЕ, създадена с § 7, т. 3 от ПЗР на ЗИП, лицензия за разпределение на електрическа енергия в затворена електроразпределителна мрежа и лицензия за разпределение на природен газ в затворена газоразпределителна мрежа да се издава от КЕВР при условията и по реда на Наредба № 3 от 2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката (НЛДЕ, обн., ДВ, бр. 33 от 5.04.2013 г., изм. и доп., бр. 52 от 22.06.2018 г., бр. 98 от 13.12.2019 г., в сила от 13.12.2019 г., бр. 111 от 31.12.2020 г., в сила от 31.12.2020 г., изм., бр. 65 от 6.08.2021 г., в сила от 6.08.2021 г., изм. и доп., бр. 25 от 29.03.2022 г.). Съгласно § 8 от ПЗР на ЗИП, за дейността разпределение на електрическа енергия и/или природен газ в затворена електроразпределителна или газоразпределителна мрежа в географски обособен промишлен обект, въведен в експлоатация до 2000 г., може да бъде издадена лицензия по чл. 39, ал. 1, т. 8 от ЗЕ при специални условия и ред, определени от Комисията в НЛДЕ. С оглед измененията и допълненията на ЗЕ възникна и необходимост от изменения в Наредба № 6 от 24.02.2014 г. за присъединяване на производители и клиенти на електрическа енергия към преносната или към разпределителните електрически мрежи (Наредба № 6 от 24.02.2014 г.).

Предвид горното през месец декември 2022 г. КЕВР инициира производство по изменение и допълнение на НЛДЕ. Така, с приемането на НИД на НЛДЕ е регламентирана ясна процедура, както и обективни критерии и условия за лицензиране на дейностите „разпределение на електрическа енергия в затворена електроразпределителна мрежа“ и „разпределение на природен газ в затворена газоразпределителна мрежа“. Приетите изменения в чл. 11 и чл. 11а включват общи условия и критерии, на които следва да отговаря и да бъдат изпълнени от всеки заявител за издаване на лицензия за тези дейности, като чл. 11а съдържа специфични такива за всяка от трите хипотези, предвидени в закона, а именно за територията на индустриален парк, за територията на географски обособен промишлен обект, въведен в експлоатация след 2000 г., както и за територията на географски обособен промишлен обект по § 8 от ПЗР на ЗИП. С НИД на НЛДЕ са извършени изменения и допълнения в условията на съществуващия режим на издаване на лицензии и одобряване на бизнес планове от КЕВР с цел улесняване на процедурата, като е отпаднала необходимостта от представяне на редица документи, изискуеми до приемането на НИД на НЛДЕ.

В допълнение, с приемането на НИД на НЛДЕ бяха изменени разпоредби на наредбата с цел намаляване на административната тежест и внасяне на по-голяма яснота при прилагане на част от разпоредбите ѝ.

На следващо място, с § 18 от ПЗР на НИД на НЛДЕ в Наредба № 6 са създадени норми, с които са въведени единни критерии и методика, които мрежовите оператори да използват при определяне на техническите възможности на разпределителните мрежи при изготвяне на становища за присъединяване. По този начин, всички клиенти и производители ще бъдат поставени в равностойно положение, без значение на коя лицензионна територия се присъединяват. Също така измененията и допълненията водят до прилагане в пълнота на изискванията на Наредба № 3 от 9 юни 2004 г. за устройството на електрическите уредби и електропроводните линии, и ще се избегне създаването на неравнопоставеност между клиенти и производители, чиито обекти са разположени на територията на различните 3 лицензианта, както и възможност за определяне на условия за присъединяване, базирани на некоректни данни.

Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 6 от 24.02.2014 г. за присъединяване на производители и клиенти на електрическа енергия към преносната или към разпределителните електрически мрежи, обн., ДВ, бр. 55 от 27.06.2023 г., в сила от 27.06.2023 г. (НИД на Наредба № 6)

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за енергетиката – ЗИД на ЗЕ, обн. в ДВ, бр. 11 от 2023 г., беше въведена възможност за оператора на електропреносната мрежа в хода на процедура по присъединяване на обект на клиент или производител на електрическа енергия, в случай, че е необходимо да се извърши разширение или реконструкция в електропреносната мрежа, да предложи присъединяване при временна схема на достъп на цялата или на част от заявената мощност на обекта. В тази връзка „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД) е предложило проект, съдържащ разпоредби за изменение и допълнение на Наредба № 6.

На следващо място, при прилагане на Наредба № 6 е установена необходимост от изменения и допълнения в отделни нейни разпоредби, с оглед разпоредбите на чл. 116, ал. 12 и чл. 117, ал. 13 от ЗЕ, които създават възможност на оператора на електропреносната мрежа да присъединява обекти на клиенти при временна схема на достъп. Освен това, в действащата Наредба № 6 не са регламентирани срокове, в които електропреносният оператор да съгласува условията за присъединяване на обекти на клиенти и на производители на електрическа енергия към съответната електроразпределителна мрежа, както и не е определено приложното поле на такова съгласуване. Предвид това съществува необходимост от извършване на изменения и допълнения на Наредба № 6 с оглед измененията и допълненията на ЗЕ, обн. в ДВ, бр. 11 от 2023 г., както и по повод предвиждане на съответните срокове за съгласуване от страна на оператора на електропреносната мрежа. Установена е и необходимост от изменение и допълнение на Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката с оглед доразвиване на действащата подзаконова нормативна уредба, свързана с лицензиране на оператори на затворени електроразпределителни/газоразпределителни мрежи.

Предвид горното с НИД на Наредба № 6 е създадена подзаконовата нормативна уредба за присъединяване на обекти на клиенти и на производители при временна схема на достъп към електропреносната мрежа и са определени основните права и задължения на оператора на електропреносната мрежа, на клиентите и на производителите във връзка с реализирането на тази законова възможност. С НИД на Наредба № 6 наредбата е съобразена с изискванията на ЗЕ, според които операторът на електропреносната мрежа е длъжен да предложи присъединяване при временна схема на достъп на клиентите/производителите по реда на постъпване на техните искания. С измененията и допълненията на чл. 7, ал. 2 и в чл. 53 от Наредба № 6 са регламентирани сроковете, в които електропреносният оператор съгласува условията за присъединяване на обекти на клиенти и на производители на електрическа енергия към съответната електроразпределителна мрежа.

Освен това, в изпълнение на законовите разпоредби, с § 18 от ПЗР на НИД на Наредба № 6 е изменена и допълнена разпоредбата на чл. 11а от НЛДЕ, с цел развитие на действащата подзаконова нормативна уредба, свързана с лицензиране на оператори на затворени електроразпределителни/газоразпределителни мрежи.

Правила за изменение и допълнение на Правилата за търговия с електрическа енергия, обн., ДВ, бр. 36 от 21.04.2023 г., в сила от 1.05.2023 г. (ПИД на ПТЕЕ)

С измененията на Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 76 от 2022 г.) са въведени изисквания на Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране, Регламент (ЕС) 2017/1485 от 2 август 2017 г. за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия и Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия, като е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия, както и разпоредби, касаещи предоставяне на балансиращи услуги. Въведените изменения в ПТЕЕ, обаче, не са достатъчни за нормалното функциониране на балансиращия пазар, поради което през 2023 г. КЕВР е инициирала процедура по изменение и допълнение на ПТЕЕ.

С приемането на ПИД на ПТЕЕ е приета изцяло нова методика за определяне на цените на балансиращата енергия, с която е създаден механизъм за изчисляване на разходите за балансиране на координаторите на балансиращи групи във всеки период на сетълмент, статус на регулиране, позиция на небаланс (излишък/недостиг) и посоката на плащане между независимия преносен оператор и координаторите. С въвеждането на новата методика се цели избягването на стимули за пазарните участници преднамерено да са в позиция на изкуствен недостиг или изкуствен излишък, както и улеснение на координаторите на балансиращи групи при изчисляване на разходите за небаланси на съответната група за всеки период на сетълмент. С методиката е възприет модел за ценообразуване на цената на балансиращата енергия чрез използването на метода „Pay as Clear“, при който цената на балансиращата енергия при активиране на предложения за регулиране нагоре, съответно цената на балансиращата енергия при активиране на предложения за регулиране надолу, е равна на най-високата цена на предложение за балансиране нагоре, респ. най-ниската цена на предложение за балансиране надолу, активирано в период на сетълмент в националната пазарна зона. В допълнение, към маргиналните цени на балансиращата енергия за регулиране нагоре и за регулиране надолу, отчитайки спецификите на националния пазар, в т.ч. наличието на регулиран сегмент и пределни цени за регулиране, за всеки сетълмент период се определя и средна цена за регулиране, която е средната между най-ниската цена на предложенията за регулиране нагоре и най-високата цена на предложенията за регулиране надолу от приоритетните списъци в периода на сетълмент. С новата методика са въведени и четири статуса на регулиране, в зависимост от това дали в дадения период на сетълмент не е използвана балансираща енергия, или е използвана балансираща енергия само за регулиране нагоре, или е използвана балансираща енергия само за регулиране надолу, или е използвана балансираща енергия едновременно за регулиране надолу и нагоре.

На следващо място и с оглед измененията на ЗЕ, с ПИД на ПТЕЕ са създадени нормативните предпоставки за участие на операторите на затворени електроразпределителни мрежи и на операторите на съоръжения за съхранение на електрическа енергия на електроенергийните пазари, с което се гарантира, че тези нови участници ще бъдат равнопоставени с останалите търговски участници и ще могат пълноценно и ефективно да осъществяват дейността си съобразно техните специфики.

С приетите изменения и допълнения са уредени отношенията между участниците на енергийните пазари и съответните оператори на електрически мрежи във връзка с предоставяните от операторите услуги. Цели се създаването на яснота в отношенията на търговските участници с операторите на електрически мрежи и с Фонд „Сигурност на

електроенергийната система“, като е обърнато специално внимание на т.нар. „хибридни обекти“, които се срещат все по-често и за които до този момент не съществуват ред и условия за определяне на количеството електрическа енергия и вида цени, по които да заплащат мрежови услуги и цена за задължения към обществото.

С ПИД на ПТЕЕ са извършени и редакционни изменения на отделни разпоредби на правилата. Също така е предвидена и заключителна разпоредба, с която чл. 19, ал. 3 от Правилата за условията и реда за предоставяне на достъп до електропреносната и електроразпределителните мрежи се привежда в съответствие с чл. 11 и чл. 13 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката.

Правила за изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия, обн. ДВ, бр. 50 от 2023 г. от 9.06.2023 г., в сила от 9.06.2023 г. (ПИД на ПРОБПЕЕ)

През 2023 г. КЕВР установи необходимостта от изменение и допълнение на Правилата за работа на организиран борсов пазар на електрическа енергия (ПРОБПЕЕ, обн. ДВ, бр. 55 от 19.06.2020 г., посл. ред. ДВ, бр. 74 от 2022 г.), с оглед смекчаване на финансовите рискове за борсовия оператор, в т.ч. забавено изпълнение или пълно неизпълнение на задължение на търговски участник за плащане на пазарни сегменти „В рамките на деня“ и „Ден напред“, неизпълнение на задължение на търговски участник за актуализиране размера на наличното обезпечение до размера на изискуемото такова, неизпълнение на задължение на търговски участник за поддържане на размера на наличното обезпечение по-голямо от общото задължение към борсовия оператор и др. Необходимост от промени в ПРОБПЕЕ е възникнала и във връзка с прецизиране на процедурата по регистрация, както и със създаването на по-голяма яснота по отношение на реда и начина за определяне на параметрите на търгуваните продукти на пазарни сегменти „В рамките на деня“ и „Ден напред“ и критериите за тяхното активиране и съпоставяне. Също така, в резултат от натрупаната практика от работата на борсовия пазар и неговото администриране, бе установена необходимост от прецизиране на отделни разпоредби от ПРОБПЕЕ.

С измененията и допълненията на ПРОБПЕЕ е регламентиран нов механизъм за управление и ограничаване на финансовия риск за оператора, чрез въвеждане на лимит за търговия на краткосрочните пазарни сегменти, в резултат на което борсовият оператор вече не определя изискуемо обезпечение, а за търговските участници е създадена възможността да сключват сделки за покупко-продажба на електрическа енергия в рамките на лимита за търговия, определен от самите тях. С измененията е въведена и проверка относно обезпечеността на оферти и сделки на търговските участници на пазарни сегменти „В рамките на деня“ и „Ден напред“, която се извършва автоматично посредством функционалността „Проверка на лимити за търговия“, при която не се допуска подаване на оферти, чиято максимална стойност надхвърля разполагаемия лимит на търговския участник. С промяната на чл. 71 и чл. 122 от ПРОБПЕЕ са регламентирани всички параметри на продуктите за търговия на пазарни сегменти „В рамките на деня“ и „Ден напред“ в Инstrukция № 6 „Спецификация на търгуваните продукти“.

На следващо място, с ПИД на ПРОБПЕЕ са изменени разпоредбите на чл. 13, чл. 21, чл. 22, чл. 25 и чл. 28 от ПРОБПЕЕ с цел облекчаване на процедурата по регистрация на борсовия пазар, което ще улесни най-вече новите търговски участници.

В допълнение, с ПИД на ПРОБПЕЕ са извършени изменения на разпоредби от ПТЕЕ с оглед прецизиране и правно-техническото структуриране на нормативния акт.

Методика за осъществяване на контролните правомощия на Комисията за енергийно и водно регулиране по Закона за енергетиката, Закона за енергията от възобновяеми източници и Закона за регулиране на водоснабдителните и

канализационните услуги, приета с решение по Протокол № 345 от 10.11.2023 г., т. 3 (Методика)

С решение на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (ДКЕВР) по протокол № 55 от 14.04.2014 г., т. 2 е приета Методика за осъществяване на контролните правомощия на Държавната комисия за енергийно и водно регулиране по Закона за енергетиката и Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги. С оглед многократните изменения и допълнения на ЗЕ по отношение на контролните правомощия на КЕВР, както и предвид новосъздадената с ПИД на ПДКЕВРНА разпоредба на 1л. 5, ал. 4, съгласно която Комисията приема методика за осъществяване на контролните и правомощия, през м. ноември 2023 г. Комисията с решение по Протокол № 345 от 10.11.2023 г., т. 3 прие Методика за осъществяване на контролните правомощия на Комисията за енергийно и водно регулиране по Закона за енергетиката, Закона за енергията от възобновяеми източници и Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги.

Новата Методика е съобразена с действащите към момента нормативни изисквания на приложимите към дейността на КЕВР нормативни актове и анализа на практиката по прилагане на Методиката от 2014 г. С приемането ѝ е оптимизирана дейността по подготовка, осъществяване и приключване на проверките на лицензираните енергийни предприятия.

Правила за работа на организиран борсов пазар на природен газ на „Българска енергийна търговска платформа“ АД (ПРОБППГ на БЕТП АД)

На основание чл. 21, ал. 1, т. 42 от ЗЕ, Комисията през 2023 г. одобри Правила за работа на организиран борсов пазар на природен газ на „Българска енергийна търговска платформа“ АД. С ПРОБППГ се цели създаване на сигурност в обществените отношения, възникнали в резултат на търговия с природен газ на организиран борсов пазар на природен газ. С оглед постигане на яснота и прецизност, разпоредбите на ПРОБППГ са структурирани систематично в отделни глави, в които са регламентирани организацията на дейността, правата и задълженията на всички търговски участници и на БЕТП АД във връзка с участието им, респективно с оперирането на борсовия пазар на природен газ в следните направления: сегмент краткосрочни спот продукти и сегмент дългосрочни продукти. Одобрените правила съдържат като приложения правила за работа на Комитета по организиран борсов пазар на природен газ на БЕТП АД, както и образци на договор за членство и заявление за членство на пазара на БЕТП АД.

С приемането и прилагането на ПРОБППГ се цели постигането на яснота и сигурност в отношенията между търговските участници, както и между тях и „Българска енергийна търговска платформа“ АД, в качеството му на оператор на организиран борсов пазар на природен газ.

Основни приоритети за сектор „Природен газ“ в Република България са обезпечаване сигурността на доставките, осигуряване на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ и свързване на българския пазар с пазарите на природен газ на страните членки в региона и в Европа, с оглед реализиране на европейската енергийна политика за изграждане на единен взаимосвързан общоевропейски пазар на природен газ. Либерализацията и конкурентността на газовия пазар в България зависят от разнообразяване на източниците на доставка и от развитието на газотранспортната инфраструктура.

Дейността на регулатора в сектор „Природен газ“ през 2023 г. беше насочена към създаване на предпоставки за постигане на ликвиден и конкурентен пазар на природен газ и свързване на българския пазар с пазарите на природен газ на страните членки в региона и в Европа. През изтеклата година КЕВР лицензира 35 търговеца на природен газ, като общият им брой достигна 108. С увеличаване на броя на пазарните участници се повиши ликвидността и конкуренцията на пазара на природен газ.

С предприетите от Комисията стъпки през 2023 г. се насърчи конкуренцията на пазара, както и развитието на процесите на либерализация в сектора.

Търговията на организиран борсов пазар на природен газ през 2023 г. се осъществява успешно, като нараства и броят на регистрираните участници. Търгуваните количества са по-високи спрямо 2022 г., което показва, че са налице възможности за развитие на пазара и повишаване на конкуренцията.

2.2. Доклад за изпълнението на пакета за чиста енергия

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „ф“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944) КЕВР има задължението да наблюдава прилагането на правилата за функциите и задачите на операторите на преносни системи, операторите на разпределителни системи, доставчиците и клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия. Тази разпоредба от директивата към настоящия момент не е транспонирана в законодателството на Република България. В тази връзка следва да се има предвид, че КЕВР няма законодателна инициатива.

3. ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

3.1. Регулиране на мрежата и техническо функциониране

3.1.1. Отделяне

Съгласно разпоредбата на чл. 59, пар. 1, б. „й“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (Директива (ЕС) 2019/944) КЕВР следва да гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение и доставка, както и от други дейности. В тази връзка в чл. 39, ал. 1 от ЗЕ са описани видовете дейности, подлежащи на лицензиране. КЕВР издава лицензия за всяка от посочените дейности, за определен период и с конкретни условия, които са неразделна част от решението за издаването ѝ.

Съгласно чл. 37 от ЗЕ енергийните предприятия водят отделна счетоводна отчетност за всяка дейност, подлежаща на лицензиране, дейностите, подлежащи на лицензиране и други дейности, за всеки клон и предприятие, както и за дейности при регулирани и свободно договорени цени. Правилата за водене на разделното счетоводство от енергийните предприятия, включително активите за целите на ценообразуването по групи клиенти, както и формата и съдържанието на счетоводните отчети за регулаторни цели, се определят с решение на Комисията. В допълнение следва да се отбележи, че енергийните предприятия, които подлежат на независим финансов одит, представят на Комисията одиторски доклад за спазването на правилата за водене на отделната счетоводна отчетност.

3.1.2. Разширяване и оптимизация на мрежата

Съгласно чл. 59, пар. 1, б. „к“ от Директива (ЕС) 2019/944 КЕВР наблюдава

инвестиционните планове на операторите на преносни системи и предоставя в годишния си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на преносни системи по отношение на съответствието им с десетгодишния план за развитие на мрежата в ЕС, включително, по целесъобразност, като тази оценка може да включва препоръки за изменение на тези инвестиционни планове.

Във връзка с горното, с Решение № ДПРМ-2 от 20.10.2023 г. на КЕВР, е одобрен План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2023 – 2032 г. Десетгодишният план за периода 2023 – 2032 г. съдържа основната инфраструктура за пренос на електрическа енергия, която се предвижда за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация през следващите десет години. С него се осигурява своевременно и хармонично изграждане и въвеждане в експлоатация на нови елементи на електропреносната мрежа за икономична и сигурна работа на електроенергийната система (ЕЕС), при спазване критериите за сигурност и действащите стандарти за качество на снабдяването с електрическа енергия.

Годишните прогнозни стойности на всички разходи за изграждане, разширяване, реконструкция и модернизация на обектите от електропреносната мрежа и на системите за защита и управление на ЕЕС за периода на Десетгодишния план за периода 2023-2032 г. са в размер на 2 010 211 хил. лв. ЕСО ЕАД за периода 2023-2025 г. възнамерява да направи инвестиции в размер на 618 704 хил. лв. или 30,8 % от общия размер на инвестициите.

С оглед горното, след проучване на необходимостта от инвестиции, Комисията е приела, че представеният от независимия преносен оператор План за развитие на преносната електрическа мрежа на България за периода 2023-2032 г. обхваща всички нужди от инвестиции, както и че същият е в съответствие с десетгодишните планове за развитие на мрежите в Европейския съюз. Планът е изготвен при съобразяване с наличната информация за предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, като са взети предвид и инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз.

3.1.3. Мрежови тарифи

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8 от ЗЕ КЕВР осъществява регулиране на цените в случаите, предвидени в този закон. По силата на чл. 30, ал. 1, т. 1, 6, 9, 10, 13 и 17 от ЗЕ на регулиране от Комисията подлежат цените:

- за достъп и/или за пренос през електропреносната мрежа;
- за достъп и/или за пренос през електроразпределителните мрежи.

В ценовите решения през периода Комисията последователно прилагаше балансиран подход, отчитащ интересите на всички участници, с цел да не се допускат резки ценови изменения.

Развитието на мрежовите тарифи за периода от 2019 г. до 2023 г. е представено в таблицата по-долу:

			2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
ЕСО ЕАД	Цена за достъп до електропреносната мрежа	лв./MWh	1,39	0,41	0,45	0,49	0,68	1,02
	Цена за пренос през електропреносната мрежа	лв./MWh	8,45	9,83	10,30	11,48	19,89	15,21

	Цена за достъп до електропреносната мрежа за ФЕЦ и ВяЕЦ	лв./MWh	3,02	5,14	5,28	5,40	5,26	4,86
	Цена за достъп до електропреносната мрежа за производители на електрическа енергия, с изключение на производители от ФЕЦ и ВяЕЦ	лв./MWh	-	2,12	2,26	2,42	2,30	2,43
„Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00971	0,01002	0,00980	0,01076	0,01653	0,01065
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03245	0,03426	0,03355	0,03636	0,06759	0,04232
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kW/ден	0,01796	0,01989	0,01989	0,02151	0,02151	0,02683
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00519	0,00577	0,00568	0,00605	0,00648	0,00754
„Електроразпределение Юг“ ЕАД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,00884	0,0095	0,00915	0,00994	0,01643	0,0108
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03253	0,03576	0,03574	0,03783	0,07105	0,04366
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kW/ден	0,01733	0,01981	0,01977	0,0206	0,02256	0,02617
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00516	0,00599	0,00529	0,00598	0,00598	0,00803
„Електроразпределение Север“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на средно напрежение	лв./kWh	0,0117	0,01274	0,01285	0,01312	0,02648	0,02108
	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03278	0,03478	0,03531	0,03583	0,07073	0,04825
	Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kW/ден	0,00854	0,00896	0,02053	0,02073	0,02311	0,0309
	Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00854	0,00896	0,00890	0,00885	0,00885	0,00959
„Електроразпределение Златни пясъци“ АД	Цена за пренос през разпределителната мрежа на ниско напрежение	лв./kWh	0,03303	0,03125	0,04429	0,06035	0,0453	0,04341

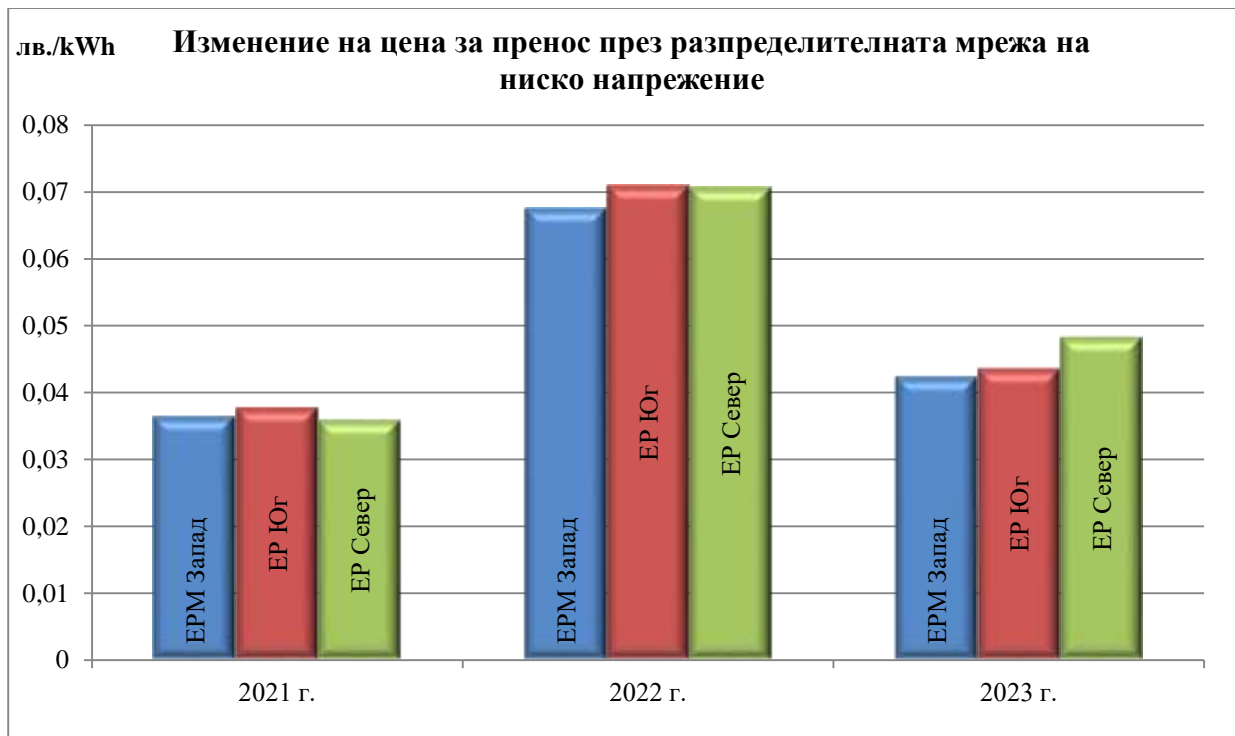
Цена за достъп за небитови клиенти	лв./kWh	0,00675	0,00644	0,01349	0,01325	0,00828	0,01273
Цена за достъп за битови клиенти	лв./kWh	0,00675	0,00644	0,01349	0,01325	0,00828	0,01273

На графиката по-долу е показано изменението на цените за пренос и достъп до електропреносната мрежа за последните пет години. През 2022 г. цената за достъп до електропреносната мрежа нараства с 38,8 %, а през 2023 г. нараства двойно. Цената за пренос през електропреносната мрежа запазва една тенденция на покачване, като през 2023 г. спрямо 2022 г. намалява с 24%, 2022 г. спрямо 2021 г. се е повишила със 73 %, през 2021 г. спрямо 2020 г. се е повишила с близо 11,5%, а през 2020 г. спрямо 2019 г. се е повишила с едва 4,78%.

Значително намаление бележи цената за пренос през електроразпределителната мрежа на ниско напрежение през 2023 г. спрямо 2022 г., което достига 37% за „Електроразпределителни мрежи Запад ЕАД, 39% за „Електроразпределение Юг“ ЕАД и 32 % за „Електроразпределение Север“ АД.

На графика по-долу е изобразено движението на цената за достъп за битови клиенти за последните три години. От нея е видно, че през 2023 г. спрямо 2022 г. същата бележи нарастване за отделните електроразпределителни дружества, като за „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД е с 16 %, за „Електроразпределение Юг“ ЕАД е с 34 %, а за „Електроразпределение Север“ АД – 8 %.

3.1.4. Регулиране на сигурността и надеждността

Тръжните правила относно условията за достъп до мрежата за трансграничен обмен на електрическа енергия (Правилата за разпределение на преносни способности) и регионално сътрудничество между операторите на преносни системи са разработени в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент (ЕС) 2019/943) във връзка с въвеждане на общи правила и процедури за разпределяне и предоставяне на разполагаема преносна способност (капацитет) в двете посоки по междусистемните сечения на електроенергийната система на Република България и съседните електроенергийни системи и във връзка с Регламент (ЕС) 2016/1719 от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (Регламент 2016/1719) и Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (Регламент (ЕС) 2015/1222). Целта е осигуряване оптимално управление на тесните места на електропреносните мрежи, насърчаване развитието на енергийния обмен и координираното разпределяне на трансграничния капацитет чрез недискриминационни пазарно обусловени решения.

Правилата за разпределение на преносни способности се представят ежегодно от ЕСО ЕАД за одобрение от КЕВР, като хармонизираните правила за разпределение на дългосрочните преносни способности на общите граници между страните-членки на ЕС са одобрени на 29.10.2019 г. от АСЕР. На сайта на ЕСО ЕАД са публикувани тръжните правила, регистрите на ползвателите и съгласуваните преносни способности за разпределение. Резултатите от годишните, месечните и дневни търгове, организирани от ЕСО ЕАД, са публично достъпни на сайта на ЕСО ЕАД и в публичната секция на системата за администриране на пазара с електрическа енергия. Съгласно гореописаните правила ЕСО ЕАД изпълнява ролята на тръжен оператор за разпределяне на 50% в двете посоки на съгласуваните преносни способности на българо-турската граница, както и на дневните преносни способности на българо-македонската граница. Чрез Единната платформа за разпределение се разпределят преносните способности на годишна, месечна и дневна база на българо-гръцката и българо-сръбската граница, и на годишна и месечна база на българо-румънската граница. TRANSELECTRICA (Румъния) е тръжен оператор за разпределение на дневните преносни способности на българо-румънската граница, а MEPSO (Северна Македония) – на годишните и месечни преносни способности на българо-македонската граница. ЕСО ЕАД докладва данните за търговете, за които е тръжен оператор, в системата ARIS (ACER REMIT Information System). Данните за останалите търгове се докладват от ЈАО или от съответния тръжен оператор.

3.1.5. Мониторинг на баланса между търсене и предлагане

Общият енергиен недостиг за 2023 г. е 1 646 095 MWh в сравнение с 1 499 995 MWh за 2022 г., който бележи двойно увеличение с 9,7%. Общият енергиен излишък за 2023 г. е 1 194 351 MWh в сравнение с 927 466 MWh за 2022 г., което е увеличение с 29%. Процентното съотношение на електрическа енергия недостиг и електрическа енергия излишък за 2023 г. е показано на следващата фигура.

Съгласно чл. 21, ал. 1, т. 8, предл. 2 от ЗЕ, Комисията определя ежегодно пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

С Решение № Ц-27 от 30.12.2022 г. КЕВР е определила, считано от 01.01.2023 г., пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре в размер на Цпдн + 100 лв., където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД) и пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу в размер на 30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД (НЕК ЕАД). Според Решение № Ц-27 от 30.12.2022 г. на КЕВР посочените пределни цени не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

С Правила за изменение и допълнение на ПТЕЕ, обн. ДВ, бр. 76 от 2022 г., считано от 01.10.2022 г., е въведен 15-минутен период на сетълмент на пазара на балансираща енергия в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийно балансиране и Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия. Това изменение води до четирикратно увеличение на броя на периодите на сетълмент, съответно може да окаже значително влияние върху начина и точността на прогнозиране на количествата електрическа енергия за покупка/продажба. Към настоящия момент, липсата на достатъчно реални данни от прилагането на 15-минутния интервал на сетълмент не позволява извършването на анализ на постигнатите нива на цените за излишък и недостиг. В тази връзка, до натрупването на достатъчен обем от реални данни за отчетените количества небаланси на балансиращите групи и постигнатите нива на цените, не може да се обоснове необходимост от промяна на подхода, който КЕВР е използвала при определянето на прилаганата към момента пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия.

С Решение № Ц-37 от 29.12.2023 г. на КЕВР се определя, считано от 01.01.2024 г., както следва:

1. Считано от 01.01.2024 г. до датата, на която независимият преносен оператор се е присъединил ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за

електроенергийното балансиране, пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране нагоре, в размер на „Цпдн + 100 лв., но не по-ниска от 360 лв./MWh“, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД;

2. Считано от 01.01.2024 г. до 30.06.2024 г., но не по-късно от датата, на която независимият преносен оператор се е присъединил ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране, пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу, при търг за набавяне на резерв с обем до 200 MW включително в размер на „30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД“;

3. Считано от 01.07.2024 г. до датата, на която независимият преносен оператор се е присъединил ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране, пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу при търг за набавяне на резерв с обем до 200 MW включително в размер на „30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД“;

4. Считано от 01.01.2024 г. до датата на влизане в сила на изменение на методиката по чл. 105, ал. 13 от Правилата за търговия с електрическа енергия, но не по-късно от датата, на която независимият преносен оператор се е присъединил ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране, пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу при търг за набавяне на резерв с обем над 200 MW включително в размер на „30%*Цпдн, където Цпдн е равна на почасовата цена на пазара „Ден напред“ на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД, но не по-висока от регулираната цена на водноелектрическите централи, собственост на „Национална електрическа компания“ ЕАД“;

5. Считано от датата на влизане в сила на изменение на методиката по чл. 105, ал. 13 от Правилата за търговия с електрическа енергия до датата, на която независимият преносен оператор се е присъединил ефективно към всички европейски платформи за балансиране съгласно Регламент (ЕС) 2017/2195 на Комисията от 23 ноември 2017 г. за установяване на насоки за електроенергийното балансиране, пределна цена за сключване на сделки на пазара на балансираща енергия за предоставяне на системна услуга за регулиране надолу при търг за набавяне на резерв с обем над 200 MW в размер на „200 лв./MWh“;

6. Пределните цени, определени с това решение, не се прилагат при сключване на сделки за балансираща енергия, която е закупена/продадена от/на съседни енергийни системи по двустранни споразумения или от регионален балансиращ пазар.

3.1.6. Трансгранични въпроси

По отношение на техническото сътрудничество между операторите на преносни системи от Съюза и от трети държави ЕСО ЕАД е в тясно сътрудничество с операторите - членове на Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електричество (ЕМОПС-Е). Във връзка с влизането в сила на Регламент (ЕС) 2019/943 ЕСО ЕАД е изпратило писма с предложение за сътрудничество с трети страни от Региона на Югоизточна Европа (членки на ЕМОПС-Е, които не са членки на ЕС: Турция, Северна Македония и Сърбия) за

координирано изчисляване на междузоновия капацитет съгласно методиките на ACER за определяне на 70% праг на междузоновия капацитет и за координирано изчисляване на експлоатационната сигурност.

Проекти за пазарни обединения във времевия сегмент „Ден напред“

Във връзка с осъществените пазарни обединения на българо-гръцка граница на 12.05.2021 г. и българо-румънска граница на 27.10.2021 г. свободната преносна способност на дневна база вече не се разпределя експлицитно на дневни търгове, а се предоставя за имплицитно разпределение на борсовите оператори в България, Румъния и Гърция. В случай на пазарно разделяне в сила влиза вече одобрената от националните регулатори от РИПС ЮИЕ Резервна процедура съгласно чл. 44 от Регламент ЕС 2015/1222, въз основа на която при пазарно разделяне свободната преносна способност за дневни търгове ще се разпределя експлицитно от Единната тръжна кантора (JAO SA) съгласно Тръжните правила за търгове в сянка.

За останалите граници България-Турция, България-Северна Македония и България-Сърбия се изисква експлицитно разпределяне на преносна способност съгласно разпоредбите на Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно вътрешния пазар на електроенергия (Регламент 2019/943) във връзка с въвеждане на общи правила и процедури за разпределяне и предоставяне на разполагаема преносна способност (капацитет) в двете посоки по междусистемните сечения на електроенергийната система на Република България и съседните електроенергийни системи и във връзка с Регламент (ЕС) 2016/1719 от 26 септември 2016 г. за установяване на насока относно предварителното разпределяне на преносна способност (Регламент 1719/2016) и Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносната способност и управлението на претоварването (Регламент 1222/2015). Целта е осигуряване на оптимално управление на тесните места на електропреносните мрежи, насърчаване развитието на енергийния обмен и координираното разпределение на трансграничния капацитет чрез недискриминационни пазарно обусловени решения.

Считано от 1^{ви} октомври 2018 г. влиза в сила Споразумението за сътрудничество между ЕСО ЕАД и единната платформа за разпределение съгласно чл. 48 от Регламент 1719/2016, вследствие на което разпределянето на дългосрочните права за пренос (годишни и месечни) на границите на тръжни зони България – Румъния и България – Гърция ще се осъществява от единна тръжна кантора (Joint Allocation Office SA, JAO SA), която е избрана от Европейската мрежа на операторите на преносни системи за електроенергия да изпълнява ролята на единна платформа за разпределение съгласно изискванията на Регламент 1719/2016.

Съгласно чл. 51, т. 1 от Регламент 1719/2016 ОПС разработват съвместно предложение за хармонизирани правила за разпределяне по отношение на дългосрочните права за пренос (Хармонизираните правила). С Решение № 3/2017 от 02.10.2017 г. Агенцията за сътрудничество на регулаторите на енергия (АСРЕ) приема първия вариант на Хармонизираните правила. С Решение № 14/2019 от 29.10.2019 г. на основание чл. 4, т. 12 от Регламент 1719/2017 и във връзка с чл. 68, т. 5 от Хармонизирани правила АСРЕ приема измененото предложение на всички оператори на преносни системи за Хармонизирани правила за разпределяне на дългосрочни преносни права съгласно чл. 4, пар. 6, б. „г“ и чл. 51 от Регламент 1719/2016.

С Решение № 6/2017 АСРЕ приема, че регионалният специфичен анекс за Регион за изчисляване на преносна способност Югоизточна Европа (РИПС ЮИЕ) към Хармонизирани правила за разпределяне на дългосрочни преносни права в съответствие с чл. 51 от Регламент 2016/1719 следва да се прилага за период на доставка от 01.01.2019 г., който остава в сила и за 2020 г.

Във връзка с Решение № 4/2020 на АСРЕ от 30.01.2020 г., относно промени в Algorithm Methodology, за БНЕБ ЕАД, в качеството му на номиниран оператор на пазара на електроенергия (НОПЕ) в България, възникна задължение да организира нов подсегмент към пазарен сегмент „В рамките на деня“ заедно с останалите НОПЕ съгласно Решението на АСРЕ. Този нов подсегмент ще включва провеждането на три търга по модела на сегмент „Ден напред“, но във времевата рамка 15:00 СЕТ на „Д-1“ до 10:00 СЕТ на деня „Д“. Това трябва да се случи съгласно разработената пътна карта на този общоевропейски проект, където е предвиден краен срок за въвеждане в реална работа - второ тримесечие на 2024 г.

Реализиран търговски обмен с електрическа енергия по графици от търговските участници

ОБМЕНИ		
Реализиран търговски обмен с електрическа енергия по графици от търговските участници		
Граница/посока	2022 г.	2023 г.
	MWh	MWh
България - Румъния	5 583 182	3 993 115
Румъния - България	736 899	5 414 969
България - Сърбия	2 803 087	1 866 188
Сърбия - България	524 640	1 706 023
България - Македония	2 934 309	2 540 360
Македония - България	135 414	775 803
България - Гърция	3 351 023	4 149 448
Гърция - България	707 714	1 387 222
България - Турция	438 847	800 242
Турция - България	847 624	624 772
Физически обмен с електрическа енергия между българската ЕЕС и ЕЕС на съседни страни		
Граница/посока		
	2022 г.	2023 г.
Внос	MWh	MWh
Физическа граница - общо	1 469 114	4 414 018
в т.ч.		
- Румъния	1 183 656	3 524 224
- Сърбия	42 295	259 975
- Македония	22 025	42 870
- Турция	126 035	404 535
- Гърция	95 103	182 414
Износ		
Физическа граница - общо	13 664 298	7 748 401
в т.ч.		
- Румъния	3 651 934	1 268 563
- Сърбия	3 222 131	1 295 368
- Македония	2 530 371	1 592 886
- Турция	2 293 437	1 289 354
- Гърция	1 966 425	2 302 231
Физически обмен с разпределителните дружества *		
	2022 г.	2023 г.
	MWh	MWh

Между ЕСО ЕАД и ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИ МРЕЖИ ЗАПАД ЕАД	9 019 917	8 961 845
Между ЕСО ЕАД и ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ СЕВЕР АД	4 825 929	4 658 661
Между ЕСО ЕАД и ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ЮГ ЕАД	8 084 296	8 003 397
Между ЕСО ЕАД и ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ АД	59 122	59 887
Между ЕСО ЕАД и ДП "НКЖИ"-поделение Електроразпределение	333 207	307 158
Между ЕСО ЕАД и ОЗРМ БАЛКАН АД		-41 917

* нетирани количества

3.1.7. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки

В изпълнение на европейската нормативна уредба и с цел осигуряване на пълна прозрачност и публичност през 2023 г. КЕВР продължи да изпълнява своите задължения по мрежовите кодекси и регламенти. През периода се извършваха дейности по приемане на методики и съпътстващи документи в изпълнение на европейските регламенти с цел осигуряване на безпроблемната работа по дейностите за единно свързване на пазарите и осигуряване на необходимата разполагаема трансгранична преносна способност.

Предвид гореизложеното през 2023 г. КЕВР одобри следните документи:

- Предложение на Операторите на преносни системи от Югоизточна Европа за Методика за изчисляване на преносна способност за балансиране в региона за изчисляване на преносна способност Югоизточна Европа, в съответствие с чл. 37 на Регламент на Комисията (ЕС) 2017/2195 от 23 ноември 2017 за установяване на насоки за електроенергийното балансиране;

- Предложение на Операторите на преносни системи от Югоизточна Европа за обща Методика за изчисляване на преносна способност за пазарните времеви периоди „Ден-напред“ и „В рамките на деня“, в съответствие с чл. 21 на Регламент на Комисията (ЕС) 2015/1222 от 24 юли 2015 за установяване на насоки относно разпределянето на преносна способност и управлението на претоварването;

- Необходими стъпки за одобряване на определението за минимален период на задействане, който трябва да бъде гарантиран от организациите, предоставящи резерви за първично регулиране на честотата в съответствие с чл. 5, пар. 9 от Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия;

- Назначаване на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД) за Номиниран оператор на пазара на електроенергия в съответствие с Регламент (ЕС) 2015/1222 на Комисията от 24 юли 2015 година за установяване на насоки относно разпределянето на преносна способност и управление на претоварването;

- Искане за изменение от регулаторните органи от синхронна зона Континентална Европа на предложението на операторите на преносни системи за определяне на минимален период на задействане, който трябва да бъде гарантиран от организациите, предоставящи резерви за първично регулиране на честотата в съответствие с чл. 156, пар. 10 от Регламент (ЕС) 2017/1485 на Комисията от 2 август 2017 година за установяване на насоки относно експлоатацията на системата за пренос на електроенергия.

3.2. Конкуренция и функциониране на пазара

3.2.1. Пазари на едро

Данните за произведената електрическа енергия и инсталираните мощности за периода от 2022 г. до 2023 г. са обобщени по години в таблицата по-долу:

Произведена енергия по енергийни източници	Инсталирана мощност в MW		Произведена ел. енергия в MWh		Изменение в %
	2022	2023	2022	2023	
1. АЕЦ	1 893	1 893	15 615 000	15 342 941	-1,74%
2. ТЕЦ на лигнитни въглища	3 585	3 601	19 920 231	10 844 943	-45,56%
3. ТЕЦ на черни и кафяви въглища	240	240	413 285	202 534	-50,99%
4. ТЕЦ на газ	1 076	482	1 461 015	1 347 727	-7,75%
5. ВЕЦ в т. ч.	2 867	2 867	2 975 860	2 339 993	-21,37%
5.1. ПАВЕЦ производство	1 386	1 386	444 333	420 668	-5,33%
5.2. ПАВЕЦ помпи *	932	932	51 621	77 071	49,30%
6. ВЕИ в т. ч.	930	1 502	1 514 767	2 423 130	59,97%
6.1. Вятърни ЕЦ	358	358	769 315	809 580	5,23%
6.2. Фотоволтаични ЕЦ	548	1 120	647 006	1 558 739	140,92%
6.3. ЕЦ на Биомаса	25	25	98 447	54 810	-44,32%
Общо: 1+2+3+4+5+6	10 592	10 584	41 900 158	32 501 269	-22,43%

Използваните данни за инсталираните мощности, присъединени към преносната мрежа и произведената нетна електрическа енергия през 2022 г. и 2023 г., са предоставени от ЕСО ЕАД. При инсталираните мощности се отчита рязко повишение на фотоволтаичните ЕЦ, като за 2023 г. са в размер на 1120 MW в сравнение с 2022 г., където са в размер на 548 MW. Общата произведена електрическа енергия на производители, присъединени към преносната мрежа за 2023 г., е в размер на 32 501 269 MWh и е с 22% по-малко от произведената нетна електрическа енергия от 2022 г., която е в размер на 41 900 158 MWh.

При анализ на разликите между произведените количества електрическа енергия на присъединените към електропреносната мрежа централи за 2023 г., в сравнение с 2022 г., се забелязват следните тенденции: значително намаляване на производството от ТЕЦ на лигнитни въглища с 46 %, и от ТЕЦ на черни и кафяви въглища с 51 %, съответно незначителен спад на производството на АЕЦ с 0,23%, спад в производството на електрическа енергия от ВЕЦ с 21 % и значително нарастване в производството на електрическа енергия от фотоволтаични електроцентрали със 141%.

В следващата таблица са представени инсталираните мощности в MW, присъединени към електроразпределителните мрежи и произведена енергия в MWh за 2023 г.

	ЕРМ Запад		ЕР Юг		ЕР Север		ЕР Златни пясъци		Общо	
	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия	Инст. Мощности	Прозв. Енергия
Въглища	37.22	31 317	0.00	0	0.00	0.00	0.00	0.00	37.22	31 317

Природен газ	0.00	166 589	21.01	60 884	225.68	117 952	0.00	0.00	246.68	345 425
ВЕЦ	224.26	564 561	95.79	173 866	14.58	20 816	0.00	0.00	334.62	759 243
ВяЕЦ	18.57	26 618	47.90	60 390	280.35	687 264	0.00	0.00	346.81	774 271
ФЕЦ	493.93	444 037	899.19	928 742	322.42	319 001	0.87	344.46	1 716.41	1 692 125
Други	15.65	35 273	28.62	79 961	5.91	19 017	0.00	0.00	50.18	134 251
Общо	790	1 268 395	1 093	1 303 844	849	1 164 050	0.872	344	2 732	3 736 633

От представените данни е видно, че най-много инсталирани мощности за производство на електрическа енергия са присъединени към електроразпределителната мрежа на „Електроразпределение Юг“ ЕАД в размер на 1 093 MW, съответно и там е най-много произведената електрическа енергия в размер на 1 303 844 MWh. Общо присъединените производствени мощности към електроразпределителните мрежи са в размер на 2 732 MW и произведената енергия е в размер на 3 736 633 MWh. През 2023 г. инсталираните мощности, присъединени към електроразпределителните дружества, са се увеличили с 25 %, като най-много е увеличението при ФЕЦ, а именно с 49%.

На графиката по-долу е представено процентно разпределение на произведената електрическа енергия за 2023 г. по типове технологии. Общото количество произведена електрическа енергия на производители, присъединени към преносната и разпределителните мрежи в Р България през 2023 г., е 35 861 159 MWh, разпределена в зависимост от източника на първична енергия и използваната производствена технология, е систематизирано на следващата фигура. Най-голям дял в производството на електрическа енергия има АЕЦ в размер на 15 342 941 MWh или 43%, Кондензационните ТЕЦ в размер на 10 414 122 MWh или 29 % и следвани от ВЕИ в размер на 6 260 547 MWh или около 18 % (съответно разпределени ВЕИ към преносната мрежа, 8% и ВЕИ към разпределителната мрежа, 9%).

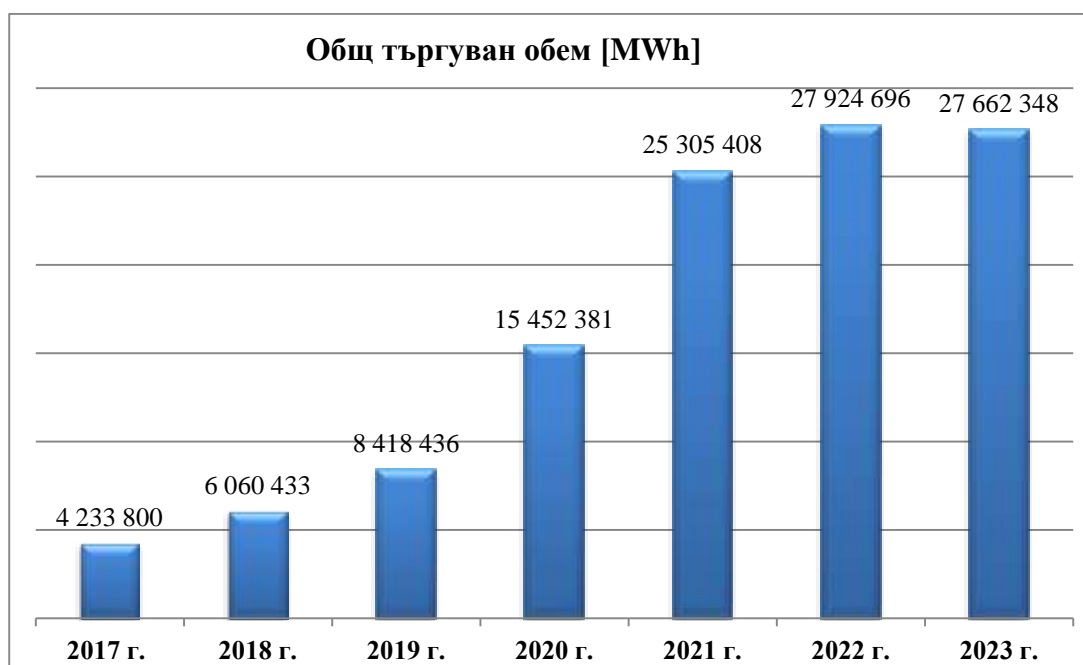
Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отварянето на пазара и конкуренцията

Във връзка със задължението по чл. 59, пар. 1, б. „н“ от Директива (ЕС) 2019/944 КЕВР наблюдава равнището на прозрачност, включително на цените на едро, и гарантира, че електроенергийните предприятия изпълняват задълженията за прозрачност. В тази връзка е направен анализ на търговията на едро с електрическа енергия.

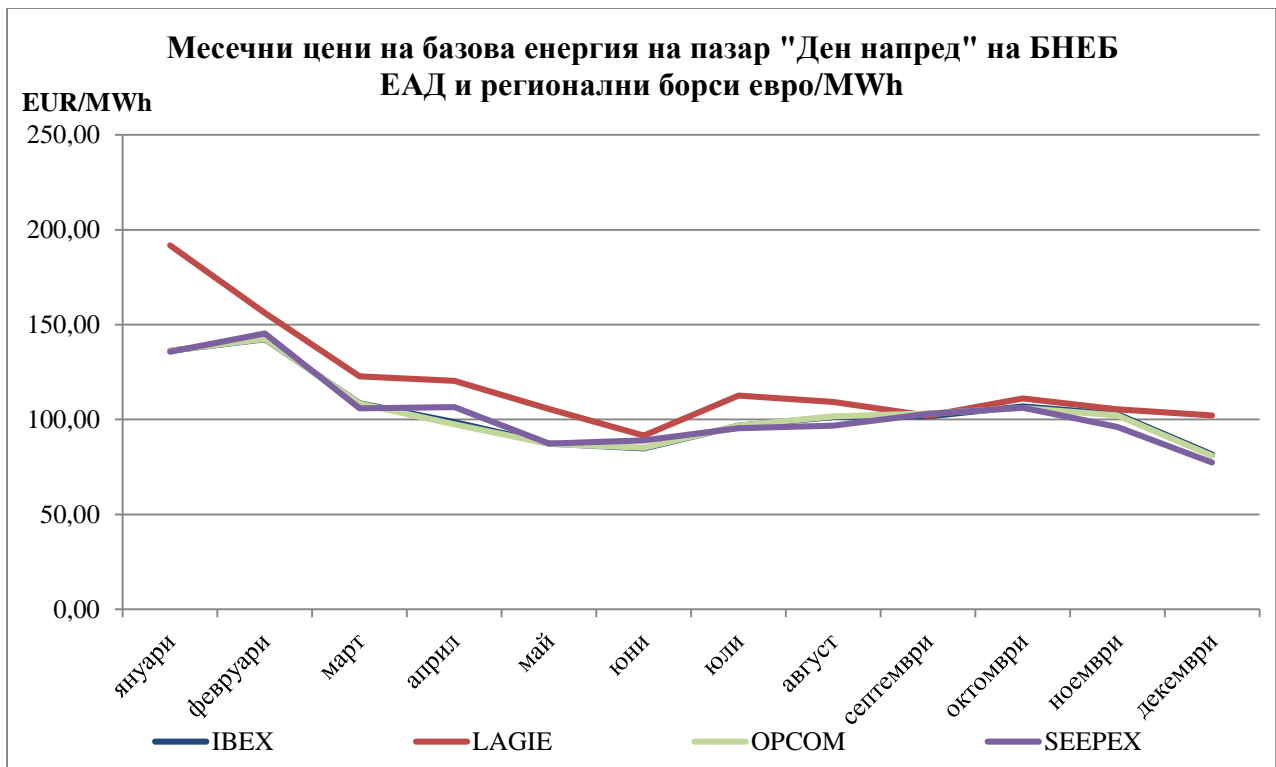
Основната търговия на едро се осъществява чрез трите сегмента на „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД), а именно - пазар „Ден напред“, пазар „В рамките на деня“ (ПРД) и „Двустранни договори“.

Пазар „Ден напред“

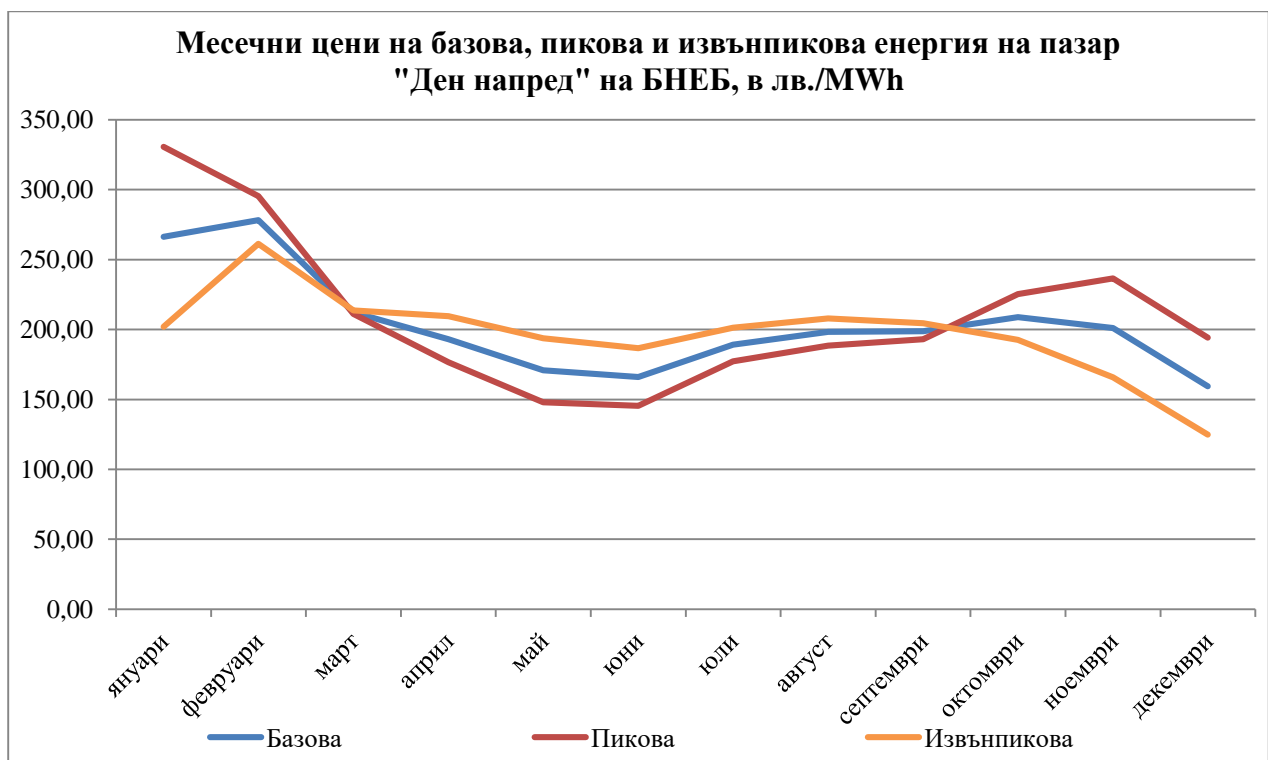
През 2023 г. търгуваните обеми базова енергия на пазар „Ден напред“ в сравнение с 2022 г. са без особена промяна, като данните са показани на графиката по-долу.

Сравнителна графика на цените и търгуваните количества на пазар „Ден напред“ на БНЕБ ЕАД и на регионалните борси е представена на следващата фигура. Анализът включва средните месечни цени за базов товар евро/MWh на търгувани количества на пазар „Ден напред“ за 2023 г. на следните регионални борси: IBEX (България), LAGIE (Гърция), OPCOM (Румъния) и SEEREX (Сърбия). Видно от графиката се отчита тенденция за намаляване на цената за 2023 г. и сходни стойности за регионалните борси.

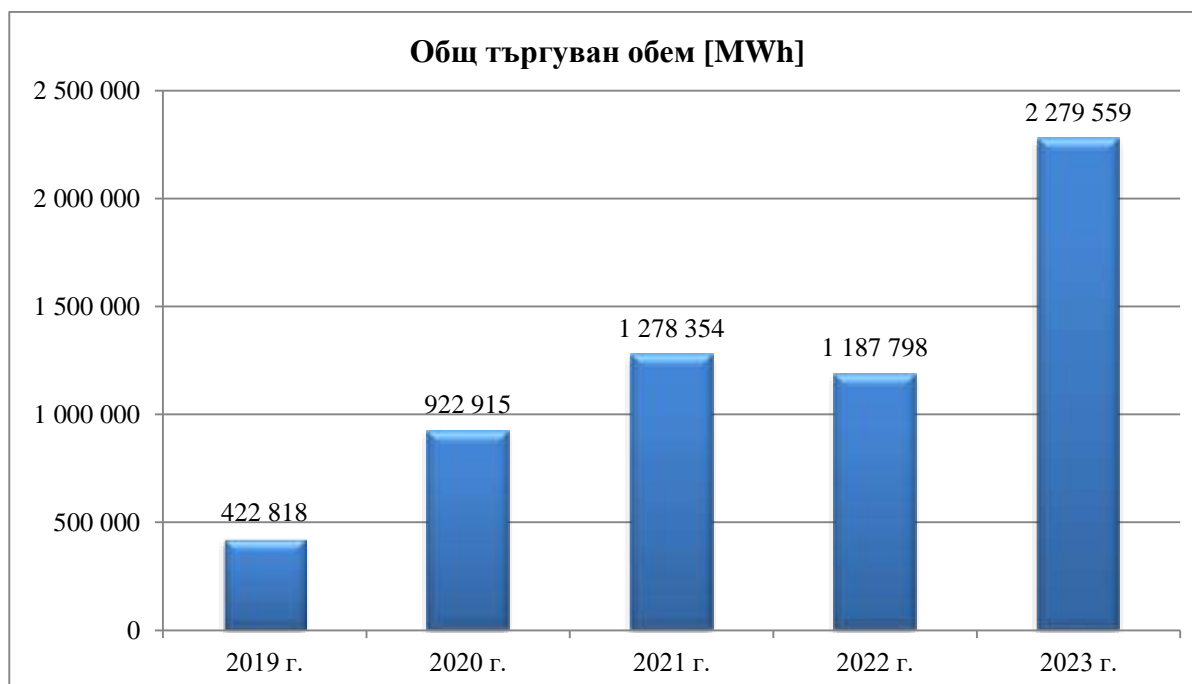

На следващата графика са показани равнищата на месечните цени на базова, пикова и извънпикова енергия на пазар „Ден напред“ на БНЕБ ЕАД, в лв./MWh.

Пазар „В рамките на деня“

През 2023 г. общият търгуван обем на електрическа енергия на пазара „В рамките на деня“ е 2 279 559 MWh и бележи значително нарастване с 92 % спрямо 2022 г., когато количеството е било 1 187 798 MWh, данните са показани на графиката по-долу:

На графиката по-долу са показани среднопретеглени месечни цени за електрическа енергия, търгувана на пазар „В рамките на деня“ на БНЕБ ЕАД за последните три години.

За 2023 г. за месечните цени на електрическата енергия, търгувана на пазар „В рамките на деня“ на БНЕБ, в лв./MWh, се отчита значителен спад спрямо 2022 г.

Общото количество електрическа енергия, търгувана на платформите на БНЕБ ЕАД за 2023 г., е 37 482 GWh, като на пазар „Ден напред“ е 27 662 GWh, за пазар „В рамките на деня“ - 2 279 GWh, „Двустранни договори“ е 7 539 GWh. Процентното съотношение на количествата е изобразено на следващата фигура.

Обобщените индикатори, които характеризират динамиката на развитието на пазара на едро за електрическа енергия за периода от 2017 г. до 2023 г., са посочени в таблица по-долу:

Индикатори на пазара на едро с електрическа енергия	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Общо производство на електрическа енергия, GWh	45 430	46 531	39 476	36 799	42 521	41 900	32 501
Общ брой на активните търговци на електрическа енергия, бр.	97	89	85	38	40	65	128
Общо потребление на електрическа енергия, без помпи, GWh	38 864	38 218	37 794	36 723	38 631	29 653	29 029
Обем на вноса, GWh	3 425	3 118	4 026	3 707	1 857	1 469	4 414
Обем на износа, GWh	8 906	10 931	9 822	7 115	10 634	13 664	7 748

Статистически данни за деня през годината с най-високо електропотребление в страната

Ден с най-високо електропотребление за:	Електропотребление (бруто), GWh	Дата на регистриране
2017 г.	164	вторник, 10 януари 2017 г.
2018 г.	148	вторник, 27 февруари 2018 г.
2019 г.	150	вторник, 08 януари 2019 г.
2020 г.	137	вторник, 21 януари 2020 г.
2021 г.	143	вторник, 19 януари 2021 г.
2022 г.	151	сряда, 26 януари 2022 г.
2023 г.	150	сряда, 8 февруари 2023 г.

Прилагане на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия

Дирекция „Мониторинг и контрол по изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия“ (дирекция „REMIT“, Дирекцията) на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР, Комисията) е ангажирана с прилагането на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (REMIT, Регламент (ЕС) № 1227/2011, Регламентът).

Чрез Дирекцията КЕВР продължава да осигурява равнопоставен достъп на пазарните участници до организирани борсови пазари за търговия с електрическа енергия на едро, следи за спазването на прозрачност в търговията, възпира и санкционира пазарните злоупотреби по смисъла на Регламент (ЕС) № 1227/2011.

Една от основните дейности на Дирекция „REMIT“ е установяване на нарушения на чл. 3 и чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 по реда на Глава седма „а“ от Закона за енергетиката (ЗЕ).

През 2023 г., в съответствие с чл. 15 от REMIT, в Дирекцията са постъпили 3 бр. доклади от „Българска независима енергийна борса“ ЕАД (БНЕБ ЕАД) и 1 бр. доклад от „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД) с предположения за извършено нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на организиран борсов пазар за търговия с електрическа енергия на едро. От Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (АСРЕ), в съответствие с чл. 16 от Регламента, не е получен сигнал.

Общият брой на докладите до КЕВР с подозрения за нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламента в периода 2019 г. – 2023 г., получени по реда на чл. 74а, ал.1 от ЗЕ, е 61.

При установени първоначални данни за манипулация на пазара по смисъла на чл. 3 и/или чл. 5 от REMIT, със заповед на председателя на Комисията се определят длъжностни лица, които да извършат предварително проучване за наличие на обосновано предположение за нарушение. След приключване на предварителното проучване, ако се установят достатъчно данни за извършено нарушение, със свое решение КЕВР образува производство за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. Проучванията по производствата се извършват в партньорство с АСРЕ в съответствие с чл. 16 от Регламента. За всеки отделен случай КЕВР обменя регулярно информация за развитието по тях с АСРЕ. При този обмен се спазват строги правила за гарантиране на пълна конфиденциалност и недопускане на изтичане на информация по текущи случаи извън служителите на Дирекцията.

С оглед на посочените изисквания за гарантиране на пълна конфиденциалност при проучването на текущите случаи, в ЗЕ е предвидено решенията и протоколите от заседанията на Комисията, свързани с предварителното проучване и установяването на нарушение по чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011, да не се публикуват на интернет страницата на Комисията. Въз основа на посоченото, КЕВР не може да предостави конкретна информация за хода и резултата от текущи разследвания, тъй като ще бъде в нарушение на изискванията на АСРЕ и на чл. 74а, ал. 8 от ЗЕ.

Въз основа на всички постъпили доклади за подозрителни сделки и сигнали, длъжностни лица, определени със заповед на председателя на Комисията, са извършили общо 47 бр. предварителни проучвания по реда на чл. 74а от ЗЕ за периода 2019-2023 г., отнасящи се до пазара на едро на електрическа енергия. Образованите предварителни проучвания са по-малко от броя на постъпилите доклади и сигнали за същия период, тъй като за едни и същи подозрителни сделки в Дирекцията постъпват по няколко сигнала. С цел процесуална икономия и за постигане на пълно изясняване на проучваните случаи, тези сигнали се обединяват в едно предварително проучване. Предварителното проучване има за цел да установи дали в сигнала има достатъчно данни, въз основа на които може да се направи обосновано предположение за извършено нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. Когато КЕВР прецени, че подозрението за извършено нарушение се подкрепя от изложените в доклада от предварителното проучване факти, с решение по реда на чл. 74а,

ал.5, т.1 от ЗЕ образува производство за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

През 2023 г. Комисията образува три производства за установяване на нарушение на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 и прекрати седем предварителни проучвания и едно производство поради липса на данни за извършени нарушения.

През 2023 г., в съответствие с чл. 74н от ЗЕ, КЕВР взе две решения, с които установи нарушение на чл. 5 от Регламент № 1227/2011 и наложи имуществени санкции на:

1. „Енерджи съплай“ ЕООД – 165 238,00 лв.;
2. „Мост Енерджи“ АД – 1 057 026,00 лв.;
3. „Кумер“ ООД – 1 057 026,00 лв.

С решение на КЕВР от 23.03.2023 г. е наложена имуществена санкция за нарушение на чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 на „Енерджи Съплай“ ЕООД в размер на 165 238,00 лв. С решението си Комисията установи, че дружеството е манипулирало пазарния сегмент „В рамките на деня“ на БНЕБ ЕАД в периода 01.01.2021 г. – 31.03.2022 г. чрез използване на „разслояване на нарежданията“ и „издаване на лъжливи поръчки“, посочени като манипулативни практики в насоките на АСРЕ за прилагането на Регламента. По този начин дружеството е успяло да намали краткосрочно цената на енергийни продукти на едро в своя полза.

С решение от 14.11.2023 г. Комисията наложи имуществени санкции за нарушение на чл. 5 от Регламента на два пазарни участника – „Мост Енерджи“ АД и „Кумер“ ООД, в размер на 1 057 026,00 лв. за всеки един от тях. Двете дружества са манипулирали пазара за търговия на едро с енергия на организиран борсов пазар, сегмент „Двустранни договори“ на БНЕБ ЕАД, чрез сделки, изпратили подвеждащи сигнали към останалите пазарни участници за цената на енергийния продукт на едро. И трите дружества обжалват наложените им от Комисията имуществени санкции по съдебен ред.

Във връзка с констатациите от образувано производство срещу два пазарни участника за предполагаемо нарушение на чл. 5 от REMIT КЕВР изпрати сигнал до Софийската градска прокуратура по компетентност.

В изпълнение на чл. 74о от ЗЕ и чл. 155х, ал. 2 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г. за лицензиране на дейностите в енергетиката, длъжностни лица от дирекция „REMIT”

осъществиха превантивен, текущ и последващ контрол за спазване на задълженията по чл. 4, 8, 9 и 15 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

По отношение на лицата, извършващи сделки по занятие по смисъла на чл. 15 от REMIT, Дирекцията издаде предписание на БНЕБ ЕАД за преустановяване на практиката на одобрение на докладите за съмнителни сделки от изпълнителния директор на БНЕБ ЕАД, като тази му функция да се изпълнява от независим член на Съвета на директорите на БНЕБ ЕАД или да приложи друг подходящ модел, според насоките на АСРЕ, в срок до 30.10.2023 г. БНЕБ ЕАД изпълни предписанието в срок.

На проведен последващ контрол за спазване на задълженията на чл. 15 от REMIT от страна на „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД), длъжностните лица издадоха предписание на дружеството да изготви и представи стратегия за наблюдение на пазара с енергия на едро и да осигури оперативна независимост при изготвянето на доклади за съмнителни сделки. В хода на срещата по последващия контрол, от ЕСО ЕАД представиха данни, пораждащи съмнения за нарушение на чл. 5 от REMIT от няколко пазарни участника (търговски дружества) на пазара за балансираща енергия, който се администрира от ЕСО ЕАД. Данните бяха оформени като доклад и изпратени до КЕВР, като това е първият случай на ЕСО ЕАД за докладване на предполагаемо нарушение на Регламента според задължението на дружеството по чл. 15 от REMIT.

Относно проведен текущ контрол, в съответствие с чл. 74о от ЗЕ, във връзка със спазване на задълженията на пазарните участници на чл. 9 от REMIT, длъжностните лица, определени със заповед от председателя на КЕВР за текущия контрол, издадоха предписания на 73 пазарни участника, които не бяха спазили задължението си по чл. 9, параграф 1 – да посочат до 31.12.2022 г. сертифицирана платформа от АСРЕ в Централизирания европейски регистър на участниците на енергийния пазар (CEREMP) за оповестяване на вътрешна информация по реда на чл. 4 от Регламент (ЕС) № 1227/2011. След издадените предписания, пазарните участници изпълниха в постановения им срок задължението си.

Участниците на пазара, които извършват сделки с енергийни продукти на едро, за които има изискване да бъдат докладвани на АСРЕ в съответствие с чл. 8, параграф 1 от REMIT, се регистрират при националния регулаторен орган. В тази връзка, през 2023 г., КЕВР регистрира 16 нови пазарни участника за търговия с енергийни продукти на едро (електроенергия) и актуализира данните на 139 регистрирани пазарни участника. Общият брой на пазарните участници, регистрирани от Комисията в CEREMP, търгуващи с електроенергия на едро, към края на 2023 г., е 219.

През 2023 г. беше увеличен капацитетът на Комисията за разследване на потенциални манипулации на организирания пазар за търговия на едро с енергия, включително чрез развитие на човешките ресурси, участие в работни групи на АСРЕ и на Съвета на европейските енергийни регулатори (СЕЕР), както и в съвместно обучение с румънския енергиен регулатор (ANRE). Дирекцията сериозно разшири обхвата на проверките, като разработи нови инструменти за мониторинг и контрол на енергийните пазари на едро. Към края на 2023 г. дирекция „REMIT“ получи специално разработен за целите на Регламент (ЕС) № 1227/2011 софтуерен пакет за статистически анализи и обработка на данни под формата на дарение от „Ай Би Ес България“ ЕООД. Приложението му спомага за подобряване на обективността на оценките за поведението на пазарните участници на организиран борсов пазар.

3.2.2. Пазар на дребно

На пазара на дребно осъществяват дейност четири оператора на електроразпределителни мрежи, които са лицензирани да разпределят електрическа енергия на клиенти, присъединени към разпределителната мрежа на ниво ниско и средно напрежение

на съответните обособени територии:

- „Електроразпределителни мрежи Запад” ЕАД оперира на територията на 10 области в Западна България;
- „Електроразпределение Север” АД оперира на територията на 9 области в Северна България;
- „Електроразпределение Юг” ЕАД оперира на територията на 9 области в Южна България;
- „Електроразпределение Златни пясъци“ АД има ограничен географски район на дейност в регион Варна.

От гледна точка на предлагането на електроенергия, пазарът се състои от три групи доставчици:

- Доставчик на свободен пазар – търговец/производител/борса, който доставя електрическа енергия на битови и небитови клиенти по цени, определени въз основа на търсенето и предлагането;
- Доставчик от последна инстанция (ДПИ) – доставчик, който гарантира предоставянето на универсална услуга в краен случай, в съответствие с получен лиценз от КЕВР, има задължение да снабдява с електрическа енергия клиенти, които са присъединени към мрежата и не са избрали доставчик на електрическа енергия или когато избраният от тях доставчик не извършва доставка по независещи от клиента причини. Крайните продажни цени на ДПИ се определят по Методика на КЕВР за определяне на цените на електрическата енергия на доставчик от последна инстанция;
- Краен снабдител (КС) на електрическа енергия – снабдява с електрическа енергия по регулирани цени, утвърдени от КЕВР, обекти на битови и небитови крайни клиенти, присъединени към електроразпределителната мрежа на ниво ниско напрежение.

Пазарните дялове на електроразпределителните дружества, като количества електрическа енергия, разпределена през собствените им мрежи, са изчислени въз основа на предоставени отчетни данни за тях за 2023 г. от ЕСО ЕАД. Най-голям дял от пренесената електрическа енергия традиционно е за дружеството „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД с 41% или 8 961 845 MWh, на второ място, „Електроразпределение Юг“ ЕАД с 37% или 8 003 397 MWh и на трето, „Електроразпределение Север“ АД с 22% или 4 658 661 MWh. Графичното разпределение е показано на фигурата по-долу:

От гледна точка на търсенето, пазарът на дребно се състои от два сегмента: битови клиенти и небитови клиенти. Общият брой клиенти, присъединени към разпределителните предприятия през 2023 г., е 5 295 032, от които битови клиенти – 4 719 330. Общият брой на клиентите с доставчик краен снабдител е 4 717 006, а общият брой клиенти на свободен пазар, включително с доставчик ДПИ, е 577 747.

Индикатори за развитието на пазара на дребно

Битови клиенти

Потреблението на пазара на битовите клиенти намалява през 2023 г. спрямо 2022 г. с 3,29%. Отчетеното намаление показва, че значителна част от малките стопански потребители вече са сключили договор с търговец на електрическа енергия и закупуват необходимите им количества на организирания борсов пазар.

Броят на битовите клиенти нараства от 4 479 397 през 2017 г. до 4 719 330 през 2023 г. Незначителен е броят на битовите клиенти, сменили доставчика.

Индикатори на пазара на дребно (битови клиенти)	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Потребление на електрическа енергия, в MWh	11 068 228	10 965 494	14 729 883	13 979 423	12 088 565	11 865 505	12 256 090
Общ брой битови клиенти на електрическа енергия	4 479 397	4 495 926	4 513 355	4 544 739	4 586 448	4 664 328	4 719 330
Брой Клиенти по регулирани тарифи	4 476 283	4 493 660	4 511 737	4 541 659	4 581 982	4 660 949	4 717 006
Брой клиенти, снабдявани от доставчик последна инстанция	618	213	114	1 233	4 644	3 101	2 118
Брой работни дни между уведомяването да заплати сметката и прекъсването в случаите на неплащане	от 3 до 40	от 3 до 40	от 3 до 41	от 3 до 40	от 3 до 40	от 3 до 40	от 3 до 40

Небитови клиенти

Средното време за смяна на доставчика е между 20 и 30 дни за различните електроразпределителни предприятия.

Индикатори на пазара на дребно (небитови клиенти)	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Брой клиенти	605 990	611 588	624 910	629 863	631 433	578 845	575 702

Брой клиенти сменили доставчика	86 055	101 932	79 290	20 754	23 920	171 672	10 461
Активни търговци	45	46	45	40	40	65	128
Средно време за смяна на доставчика (дни)	18	18	18	18	18	18	20

3.2.3. Защита на потребителите и уреждане на спорове

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по ЗЕ; лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

В двумесечен срок от подаване на жалба Комисията може да съдейства за доброволно уреждане на спора. Срокът може да бъде продължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Процедурата е доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове Комисията не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение.

Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок до два месеца след получаването ѝ. Този срок може да бъде удължен с още два месеца, ако естеството на спора налага събиране на допълнителни данни и информация от Комисията. Със съгласие на жалбоподателя удълженият срок може да бъде продължен с още два месеца. В случаите, когато Комисията приеме жалба за основателна, тя с решението дава задължителни указания по прилагането на закона. Решенията на Комисията могат да бъдат обжалвани относно тяхната законосъобразност пред Административен съд София – град, в 14-дневен срок от съобщаването им.

През 2023 г. в КЕВР бяха регистрирани общо 1 442 броя заявления. За 1 346 броя от тях, които са срещу лицензирани дружества в сектор „Електроенергетика“ на основание чл. 22, ал. 1 от ЗЕ, бяха образувани административни производства.

Най-голям е броят на жалбите срещу „Електроразпределителни мрежи Запад“ ЕАД и „Електрохолд Продажби“ ЕАД. На второ място са жалбите срещу „Електроразпределение Север“ АД и „ЕНЕРГО-ПРО Продажби“ АД, следвани от „Електроразпределение Юг“ ЕАД и „ЕВН България Електроснабдяване“ ЕАД. Срещу „Електроразпределение Златни пясъци“ АД и „ЕСП Златни пясъци“ ООД не са постъпили жалби.

Оплакванията срещу лицензирани за дейността „търговия с електрическа енергия“ дружества са свързани предимно с договорните отношения между страните.

През 2023 г. постъпиха 25 броя жалби срещу „Електроенергиен системен оператор“ ЕАД (ЕСО ЕАД). Не са регистрирани оплаквания срещу НЕК ЕАД.

През 2023 г. в Комисията бяха получени 687 броя жалби от битови клиенти срещу лицензирани дружества от сектор „Електроенергетика“.

В ЗЕ, Глава трета „Регулиране на дейностите в енергетиката“, Раздел VI „Мерки за защита на потребителите на енергийни услуги“, са регламентирани мерки за защита на потребителите на енергийни услуги, които включват и:

- регламентирано задължително съдържание на договорите, сключвани с потребители на енергийни услуги;
- информация, предоставяна от енергийните предприятия – страни по договорите на потребители на енергийни услуги;

- енергийните предприятия изготвят и представят за одобрение от Комисията правила за работа с техните потребители на енергийни услуги;
- енергийните предприятия, извършващи доставка на енергия, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с тях;
- енергийните предприятия, предоставящи универсална услуга и услуги от обществен интерес, в общите условия за снабдяване с електрическа енергия и ползване на електроразпределителните мрежи и в правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, определят специални процедури за предоставяне на информация, свързана с потреблението, и за уреждане взаимоотношенията с уязвими клиенти за недопускане на преустановяване на снабдяването им с електрическа енергия;
- крайният снабдител информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на електрическа енергия на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година;
- клиентът може да поиска от оператора на електроразпределителната мрежа да се извърши метрологична експертиза на средството за търговско измерване;
- когато по инициатива на крайния снабдител ще бъде преустановено снабдяването на клиента с електрическа енергия, крайният снабдител е длъжен да уведоми клиента, по заявен от него начин, не по-късно от три дни преди датата на преустановяване на снабдяването. В случай че клиентът не е заявил начин за уведомяване, той се уведомява по начин, определен от крайния снабдител.

В изпълнение на правомощията си КЕВР наблюдава прилагането на регламентираните законови мерки за защита на потребителите на енергийни услуги.

Съгласно чл. 59, пар. 1, б. „у“ от Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС, регулаторният орган има задължението да гарантира недискриминационен достъп до данни за потреблението на клиентите, за предоставянето, за незадължително ползване в лесно разбираем, хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до такива данни съгласно членове 23 и 24.

Според чл. 38б, ал. 1, т. 3 и т. 8 от ЗЕ енергийните предприятия – страни по договорите, предоставят на своите потребители на енергийни услуги информация за: реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга; условията за предоставяне на електронна информация за фактурирането и електронни фактури.

Съгласно чл. 38б, ал. 2 от ЗЕ доставчикът на енергия осигурява на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление.

В чл. 38б, ал. 3 от ЗЕ е регламентирано, че доставчикът на енергия предоставя на друг доставчик на енергия данни за потреблението на битов клиент, когато това е предвидено в изрично споразумение между клиента и доставчика на енергия.

Тези разпоредби гарантират за клиентите достъп до данни за потреблението на енергия, предоставянето и ползването им в лесно разбираем формат.

4. ПАЗАР НА ПРИРОДЕН ГАЗ

4.1. Регулиране на мрежата

При изпълнение на регулаторните си правомощия КЕВР се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което гарантира достатъчен и разполагам за всички капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране, наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара на природен газ. КЕВР осъществява наблюдение върху сигурността на снабдяването, като следи за баланс между търсенето и предлагането на природен газ на националния пазар, нивото на очакваното бъдещо потребление и предвижданите допълнителни капацитети, които са в процес на планиране или изграждане, и качеството и нивото на поддържане на мрежите и преодоляване на дефицита на доставчици или търговци.

4.1.1. Мрежови и ВПП тарифи за присъединяване и достъп на клиентите

На регулиране от Комисията подлежат цените за присъединяване към мрежите, за достъп и пренос на природен газ през преносни и/или разпределителни мрежи освен в случаите, когато Комисията по своя преценка одобрява методика за определяне на цена за достъп и пренос през преносна мрежа.

КЕВР регулира и определя условията и реда за образуване на цените за присъединяване към газопреносните и газоразпределителните мрежи.

По отношение на цените за достъп и пренос на природен газ през преносната мрежа, Комисията одобри Методика за определяне на цена за достъп и пренос през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Съгласно чл. 18а, ал. 1 от Методиката за всеки ценови период в срок до 1 март, операторът внася в Комисията предложение за: входни и изходни точки/зони, за които се определят цените за достъп и пренос; коефициенти за определяне на цените за достъп за резервиране на краткосрочни капацитетни продукти на база на цената за референтен твърд капацитет; сезонни множители за определяне на цените за резервиране на краткосрочни капацитетни продукти; отстъпка при образуване на цени за достъп за резервиране на прекъсваеми капацитетни продукти; отстъпка при определяне на цени за достъп за входни/изходни точки към/от съоръжения за съхранение на природен газ; отстъпка при образуване на цени за достъп за входни точки от съоръжения за втечен природен газ (ВПП) и за входни точки от и изходни точки към инфраструктура, разработена с цел преодоляване на изолацията на държави членки по отношение на техните преносни системи. Комисията приема решение за одобряване на отстъпките, множителите и сезонните коефициенти след провеждане на консултация по реда на чл. 28 от Регламент (ЕС) 2017/460 на Комисията от 16 март 2017 година за установяване на Мрежов кодекс относно хармонизирани структури на тарифите за пренос на газ (Регламент (ЕС) 2017/460, Регламента) – чл. 18а, ал. 2 от Методиката. С Решение № М-1 от 19.06.2023 г. КЕВР утвърди на „Булгартрансгаз“ ЕАД ценообразуващи параметри за периода 01.10.2023 – 30.09.2024 г. Съгласно чл. 21 от Методиката, тарифната структура на цените за достъп и пренос на природен газ през газопреносната система се определя от оператора. Въз основа на утвърдени

с решения № НПП-1 от 02.10.2020 г. и № М-1 от 19.06.2023 г. на Комисията необходими приходи и ценообразуващи параметри, „Булгартрансгаз“ ЕАД определи цени за достъп и пренос през газопреносните мрежи, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за газова година 01.10.2023 – 30.09.2024 г. Цените за достъп и пренос са публикувани на интернет страницата на „Булгартрансгаз“ ЕАД: https://www.bulgartransgaz.bg/files/useruploads/files/prozrachnost-tarifi/TAR%20Period%202023%2024/Prices_2023-2024.pdf.

Цените за достъп и пренос през междусистемния газопровод IGB се определят по одобрения от КЕВР съвместно с Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Република Гърция Тарифен кодекс на IGB.

Цената за достъп и пренос на природен газ по газоразпределителната мрежа може да включва компонентите: цена за достъп (цена за капацитет) и цена за пренос (цена за пренесени количества природен газ) съгласно условията на сключен договор за пренос на природен газ през газоразпределителната мрежа. Цената за пренос на природен газ по разпределителната мрежа се образува въз основа на утвърдените необходими годишни приходи към утвърденото прогнозно количество природен газ за разпределение. Съгласно чл. 44, ал. 4 от ЗЕ на лицата, на които е издадена лицензия за разпределение на природен газ, не се издават лицензии за други дейности, подлежащи на лицензиране по ЗЕ, освен лицензия за снабдяване с природен газ от краен снабдител, ако присъединените към газоразпределителната мрежа на тази територия клиенти са по-малко от 100 000. На дружествата титуляри на лицензия за дейността „разпределение на природен газ“ КЕВР е издала и лицензии за дейността „снабдяване с природен газ от краен снабдител“. Цените за продажба на природен газ от крайните снабдители на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи, се определят въз основа на разходите за покупка на природен газ и утвърдените прогнозни необходими годишни приходи за снабдяване с природен газ. При изпълнение на регулаторните си правомощия за ценово регулиране Комисията се ръководи от принципите по чл. 23 и чл. 31 от ЗЕ. Съгласно чл. 3, ал. 2, т. 2 от НРЦПГ, при прилагане на метода за регулиране на цените „горна граница на цени“, който се прилага за газоразпределителните дружества, регулаторният период е с продължителност от 2 до 5 години. Регулаторният период на цените на ГРД дава възможност за избягване на големи флуктуации на цените през годините и предвидимост за крайните клиенти на дружествата. Енергийните предприятия подават заявления за утвърждаване на цени не по-късно от три месеца преди изтичането на стария ценови период.

На територията на България функционира едно подземно газово хранилище „Чирен“ (ПГХ „Чирен“), изградено на мястото на изтощеното газокондензатно находище край село Чирен, област Враца. Собственик и оператор на ПГХ „Чирен“ е „Булгартрансгаз“ ЕАД, като дружеството предоставя услуги по съхранение на природен газ въз основа на Лицензия № Л-214-10 от 29.11.2006 г., издадена от КЕВР. ПГХ „Чирен“ е свързано към газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД. Основно предназначение на ПГХ „Чирен“ е покриване на сезонните неравномерности в потреблението и гарантиране сигурността на доставките на природен газ. Тарифната структура на цените за достъп и съхранение на природен газ в съоръженията за съхранение се предлага от оператора съгласно чл. 53 от Указания за образуване на цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжения за съхранение при прилагане на метод на регулиране „норма на възвръщаемост на капитала“, обн. ДВ, бр. 2 от 9 януари 2015 г. С Решение № Ц-34 от 13.08.2020 г. КЕВР е утвърдила на „Булгартрансгаз“ ЕАД цени за достъп и съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение.

4.1.2. Балансиране

Балансирането на пазара на природен газ се извършва въз основа на приетите от КЕВР Правила за търговия с природен газ, Правила за балансиране на пазара на природен газ и

Методика за определяне на дневна такса за дисбаланс и такса за неутралност при балансиране (Методиката за дисбаланс).

С Правилата за балансиране на пазара на природен газ е регламентиран режим на балансиране в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 на Комисията от 26 март 2014 г. за установяване на Мрежов кодекс за балансиране на газопреносни мрежи (Регламент (ЕС) № 312/2014). Създадени са условия за оператора на газопреносна мрежа и за всички пазарни участници да сключват сделки за краткосрочни стандартизирани продукти чрез платформа за търговия с природен газ. Осигурена е възможност за предлагане на природен газ за покупка и продажба чрез пазарни механизми, така че ползвателите на мрежата да могат да балансират портфейлите си ефикасно, а операторът на преносната система да може да използва гъвкави продукти за природен газ при балансирането на преносната мрежа, с цел повишаване ликвидността и прозрачността на пазара на природен газ при сделки с краткосрочни продукти. Методиката за дисбаланс гарантира формиране на недискриминационни такси за дисбаланс за ползвателите на газопреносните мрежи, създавайки условия за ефикасно управление на балансовите им портфолия, както и за отговорното им балансиране на входящите и изходящите количества природен газ. Постигнато е пълно съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014 в неговата цялост, по-конкретно изпълнение на изискванията относно таксата за дисбаланс и таксата за неутралност при балансиране и механизмите за управление на кредитния риск. Създадени са ясни условия за прилагането на таксата за дисбаланс и таксата за неутралност, както по отношение на оператора на газопреносна мрежа, така и за всички пазарни участници. Ползвателите на мрежата имат възможност да балансират балансовите си портфейли, като са създадени предпоставки за дисциплинирането им. Прозрачните недискриминационни правила и прозрачните такси за дисбаланс, отразяващи действителните разходи за балансиране, водят до повишаване ликвидността на краткосрочния пазар на природен газ на територията на страната.

4.1.3. Трансгранични въпроси

В чл. 18 от Регламент (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно условията за достъп до газопреносни мрежи за природен газ и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1775/2005 са регламентираны изисквания за прозрачност по отношение на операторите на преносни системи. Част от тези изисквания е задължението на операторите да оповестяват публично информация за техническия, договорения и наличния капацитет в числово изражение за всички важни точки, включително входни и изходни, редовно и периодично по стандартизиран и удобен за ползване начин. Съгласно чл. 18, параграф 4 от Регламент (ЕО) № 715/2009 г., важните точки от преносната система, за които трябва да се оповестява публично информация, се одобряват от регулаторния орган след консултация с ползвателите на мрежата. В тази връзка КЕВР с Решение № ВТ-1 от 30.09.2022 г. одобри актуализиран списък с важни точки от газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за които публично се оповестява информация за техническия, договорния и наличния капацитет съгласно Регламент (ЕО) № 715/2009. С Решение № ВТ-1 от 17.02.2023 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Р Гърция за одобряване на важни точки за газопровода IGB, за които публично се оповестява информация за техническия, договорния и наличния капацитет съгласно Регламент (ЕО) № 715/2009.

С Решение № Д-1 от 31.03.2023 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Р Гърция, с което предостави на „Ай Си Джи Би“ АД дерогация от чл. 14, параграфи 1 – 6 от Регламент (ЕС) 2022/2576 на Съвета от 19 декември 2022 година относно засилване на солидарността

чрез по-добра координация на покупките на газ, надеждни референтни показатели за цените и надежден трансграничен обмен на газ (Регламент (ЕС) 2022/2576). С цитираното решение е въведен механизъм по чл. 14, параграф 7, б. „а“ от същия регламент по отношение на точките на междусистемно свързване на газопровода IGB.

С Решение № Д-2 от 31.03.2023 г. КЕВР предостави на „Булгартрансгаз“ ЕАД дерогация от чл. 14, параграфи 1-6 от Регламент (ЕС) 2022/2576, като е въведен механизъм по чл. 14, параграф 7, б. „в“ от същия регламент по отношение на точките на междусистемно свързване на българската газопреносна система.

С Решение № ТК-1 от 19.06.2023 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Р Гърция относно годишните търгове за капацитет, които се провеждат от „Ай Си Джи Би“ АД в съответствие с тръжния календар на Европейската мрежа за преносните оператори на газ.

С Решение № ТК-2 от 24.08.2023 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Р Гърция относно търговете за капацитет за краткосрочни капацитетни продукти, които се провеждат от „Ай Си Джи Би“ АД в съответствие с тръжния календар на Европейската мрежа за преносните оператори на газ.

С Решение № СН-НС-1 от 28.09.2023 г. КЕВР прие Съвместно решение на Комисията за енергийно и водно регулиране и Регулаторния орган за енергия, отпадъци и води на Р Гърция относно уведомление за смяната на член на Надзорния съвет на „Ай Си Джи Би“ АД поради напускане.

4.1.4. Изпълнение на мрежовите кодекси и насоки

- **Мрежови кодекс (МК) за Механизми за разпределение на капацитет (CAM NC)**

В изпълнение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/459, „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе електронна платформа за резервиране на капацитет – Regional Booking Platform (RBP). Чрез платформата RBP се резервира капацитет на входни и изходни точки на газопреносната мрежа, като се използват стандартните механизми за разпределение на капацитет съгласно изискванията на CAM NC. Регистрираните мрежови ползватели имат право да резервират и използват капацитетни продукти по газопреносните мрежи. Процедурите по разпределение на годишните, тримесечните, месечните, дневните и в рамките на деня капацитетни продукти се извършват съобразно времевите графици, определени в аукционния календар на ENTSO-G.

„Булгартрансгаз“ ЕАД си сътрудничи със съседните оператори на преносни мрежи с цел координация на поддръжката (ремонтите) на мрежата в съответствие с чл. 4 от Регламент (ЕС) 2017/459. Операторът на газопреносната мрежа регулярно обменя информация със съседните оператори на преносни мрежи съгласно чл. 7 от Регламент (ЕС) 2017/459 на база на сключените споразумения за междусистемно свързване. Обявените от „Булгартрансгаз“ ЕАД твърди капацитетни продукти преминават през процедура по групиране по чл. 19, §1 на Регламент (ЕС) 2017/459. При невъзможност да се осигури групирането на твърдите капацитетни продукти на RBP, както и при наличие на разлики между техническите и групираните капацитети, тези капацитети се предлагат като негрупираните капацитетни продукти (осигуряващи капацитет на съответната точка на междусистемно свързване само в газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД).

В изпълнение на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/459, „Ай Си Джи Би“ АД въведе и използва електронни платформи за резервиране на капацитет. Мрежовите потребители на „Ай Си Джи Би“ АД имат възможност да заявят капацитет посредством търгове, провеждани на платформите за резервиране на капацитет PRISMA и RBP. На платформата PRISMA се провеждат търгове за точките на междусистемно свързване при Комотини с операторите на преносни системи TAP и DESFA. На платформата RBP се

провеждат търгове за точката на междусистемно свързване при Стара Загора с оператора на българската газопреносната мрежа „Булгартрансгаз“ ЕАД, както и на изходната точка при гр. Кърджали. Наличният капацитет се предлага в съответствие с календара за провеждане на търгове на ENTSO-G.

• **МК за балансиране (BAL NC)**

При спазване на правилата на Регламент (ЕС) № 312/2014 операторът на газопреносна мрежа „Булгартрансгаз“ ЕАД е определил платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за съответстваща на изискванията и критериите на регламента. КЕВР одобри платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД и определи дружеството за оператор на платформата за търговия. Търговията на платформата се осъществява на анонимен принцип според разпоредбите на Регламент (ЕС) № 312/2014. Чрез платформата търговските участници могат да обявяват и приемат, в т.ч. да изменят и оттеглят, оферти за покупка и продажба на газ за посрещане на краткосрочните колебания на търсенето и предлагането на газ, съгласно приложимите правила на платформата за търговия, и на която операторът на газопреносната система търгува с цел извършване на действия за балансиране. На платформата за търговия се търгуват краткосрочните стандартизирани продукти за доставка в рамките на деня или за ден напред. Предвид функционалностите на платформата за търговия, тя отговаря на изискванията на Регламент (ЕС) № 312/2014 относно съдържанието на уведомлението за сделка, режима на непрекъснато търгуване на краткосрочни стандартизирани продукти, както и видовете такива продукти, критериите, на които следва да отговаря платформата за търговия, за предоставяне на търговските участници на достатъчно сведения за потвърждаване на сделката след нейното сключване, както и да подава уведомления за сделка до оператора на газопреносната система и да му предоставя сведения за изменението на пределната покупна цена и пределната продажна цена след всяка сделка.

Пределни покупна и продажна цени, приложими за целите на определянето на такса дисбаланс от оператора на преносната мрежа, се изчисляват по реда и при условията на Методика за определяне на такса за дисбаланс и такса неутралност, и се публикуват от оператора на преносната мрежа. През 2023 г. малката корекция към цената на природния газ за балансиране е в размер на 8%.

За целите на балансиране на пазара на природен газ „Булгартрансгаз“ ЕАД въведе търговска диспечерска платформа (CDP), функционираща от 1 януари 2017 г. Мрежовите ползватели и търговците имат достъп до CDP с индивидуални идентификационни данни, където могат да представят своите заявки, уведомления за сделки и да получават данни за дисбалансите си на всеки час и ежедневни и месечни отчети. Търговските уведомления за сделка се подават директно в CDP, като е въведен цикъл за подаване на коригираща заявка съгласно Регламент (ЕС) № 312/2014, освен в точките на междусистемно свързване, така и във всички входни и изходни точки в страната.

При спазване на правилата на Регламент (ЕС) № 312/2014 „Ай Си Джи Би“ АД предоставя на ползвателите на мрежата достъп до Виртуална търговска точка за целите за балансиране на търговските портфолия. Виртуалната търговска точка на „Ай Си Джи Би“ АД е включена като отделен сегмент на платформата за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. „Ай Си Джи Би“ АД също така въведе и прилага Методология за изчисляване на такса дневен дисбаланс за IGB, одобрена от КЕВР и гръцкия регулаторен орган PAE.

• **МК за оперативната съвместимост и обмена на данни (INT NC)**

В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) № 2015/703 на Комисията от 30 април 2015 година за установяване на мрежов кодекс относно правила за оперативната съвместимост и обмена на данни, операторите на газопреносни системи „Булгартрансгаз“

ЕАД и „Ай Си Джи Би“ АД са сключили Споразумение за междусистемно свързване за точката на междусистемно свързване Стара Загора.

„Булгартрансгаз“ ЕАД е сключило споразумения за междусистемно свързване: с газопреносния оператор на Гърция – ДЕСФА за точката на междусистемно свързване Кулата/Сидирокастро; с газопреносния оператор на Румъния – Трансгаз за точките за междусистемно свързване Негру Вода 1/Кардам, Негру Вода 2,3/Кардам, Русе/Гюргево. „Булгартрансгаз“ ЕАД е сключило споразумения за междусистемно свързване с газопреносните оператори на Турция – BOTAS за точката на междусистемно свързване Странджа/Малкочлар и с TAGTAS за точката на междусистемно свързване Странджа 2/Малкочлар; с газопреносните оператори на Сърбия - Gastrans d.o.o. за точката на междусистемно свързване Киреево/Зайчар и с Transportgas Srbija d.o.o. за точката на междусистемно свързване Калотина/Димитровград; с газопреносния оператор на Северна Македония – ГА-МА за точката на междусистемно свързване Кюстендил/Жидилово.

„Ай Си Джи Би“ АД е сключило Споразумение за междусистемно свързване с оператора на Трансадриатическия газопровод – ТАП за точка на междусистемно свързване Комотини.

- **МК за тарифите (TAR NC)**

В Регламент (ЕС) 2017/460 е предвидено задължение за провеждане на консултации по предложената методика за референтна цена. Съгласно член 6, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2017/460, методиката за референтна цена се определя или одобрява от националния регулаторен орган, както е посочено в член 27 от Регламент (ЕС) 2017/460. Прилаганата методика за референтна цена зависи от констатациите от периодичните консултации, провеждани от оператора на преносна система или националния регулаторен орган (НРО), в зависимост от решението на НРО, в съответствие с член 26.

Във връзка с горното, с Решение № РТПГ-1 от 01.12.2017 г., на основание член 6, параграф 1, член 26, параграф 1 и член 30 от Регламент (ЕС) 2017/460, КЕВР определи „Булгартрансгаз“ ЕАД, в качеството му на оператор на газопреносна система, да провежда консултациите по член 26 от Регламент (ЕС) 2017/460, както и да публикува преди началото на тарифния период информацията по чл. 30 при условията и по реда на същия регламент. В изпълнение на изискванията на Регламент (ЕС) 2017/460 и решението на Комисията, „Булгартрансгаз“ ЕАД е провело консултация по предложената методика за референтна цена, както и на свързаните с нея данни, обосновки и елементи съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) 2017/460.

По отношение на множителите, сезонните коефициенти и отстъпките за всеки тарифен период съгласно член 28, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2017/460 е предвидено задължение за провеждане на последваща консултация с националните регулаторни органи на всички директно свързани държави членки и със съответните заинтересовани страни, като след тази консултация националният регулаторен орган взема мотивирано решение относно стойностите на множителите; стойностите на сезонните коефициенти и изчисленията, посочени в член 15 от Регламент (ЕС) 2017/460; размерите на отстъпките, посочени в член 9, параграф 2 и член 16 от Регламент (ЕС) 2017/460. В тази връзка е предоставен документът за консултация относно множителите, сезонните коефициенти и отстъпките, които „Булгартрансгаз“ ЕАД ще прилага при определяне на тарифите за пренос за 2024/2025 газова година за становище на Регулаторния орган за енергия, отпадъци и вода на Р Гърция, съответно на Румънския регулаторен орган за енергия. След приключването на последващата консултация с решение на КЕВР са утвърдени на „Булгартрансгаз“ ЕАД множители, сезонни коефициенти (сезонни множители) и отстъпки за определяне на цените за достъп на краткосрочни капацитетни продукти за периода 01.10.2024 – 30.09.2025 г.

4.2. Конкуренция и функциониране на пазара

През 2023 г. основните участници на пазара на природен газ в страната бяха:

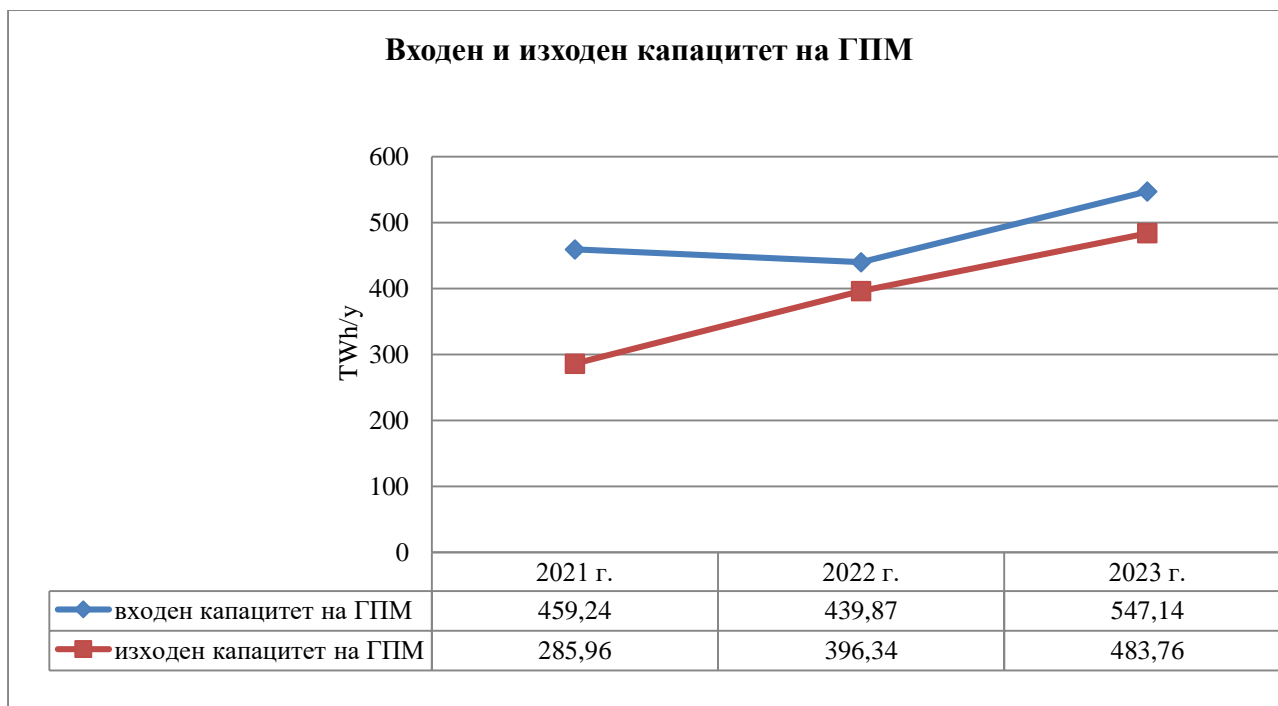
- „Булгартрансгаз“ ЕАД – комбиниран оператор, осъществяващ дейностите „пренос на природен газ“ и „съхранение на природен газ в съоръжение за съхранение“;
- „Ай Си Джи Би“ АД – оператор на междусистемен газопровод Гърция – България IGB;
- „Булгаргаз“ ЕАД – обществен доставчик на природен газ, осигуряващ доставката на природен газ на крайните снабдители на природен газ и на лица, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия по регулирани от КЕВР цени;
- **Добивни предприятия** – осъществяващи добив на природен газ на територията на страната;
- **Търговци на природен газ** – сключват сделки за доставка на природен газ с обществения доставчик, крайни снабдители, клиенти, други търговци на природен газ, добивни предприятия, предприятия за съхранение на природен газ и с оператори на газопрееносни и газоразпределителни мрежи;
- **Газоразпределителни дружества** – осъществяват дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“ и доставят природен газ до клиенти, присъединени към газоразпределителните им мрежи на съответните лицензирани територии;
- **Небитови клиенти** на природен газ, присъединени към газопрееносната мрежа;
- **Небитови и битови клиенти** на природен газ, присъединени към газоразпределителната мрежа.

„Булгартрансгаз“ ЕАД

Съгласно ЗЕ операторът на газопрееносната мрежа е длъжен да извършва разширение и реконструкция на газопрееносната мрежа във връзка с присъединяването на обекти на газоразпределителните мрежи, добивните предприятия, съоръжения за съхранение на природен газ, съоръжения за втечен природен газ и обекти за производство на газ от възобновяеми източници, както и на небитови клиенти на природен газ.

Общата дължина на газопрееносната мрежа (ГПМ) на „Булгартрансгаз“ ЕАД към края на 2023 г. е 3443 км. През 2023 г. са изградени нова газопрееносна мрежа с дължина 125 км и следните нови съоръжения – ГИС „Калотина“, АГРС „Панагюрище“, АГРС „Златица“, АГРС „Драгоман“ и АГРС „Сливница“. Извършените от дружеството инвестиции в газопрееносната мрежа и съоръжения са в размер на 177 661 хил. лв. Присъединените клиенти към газопрееносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД са 234 броя.

Входният капацитет на ГПМ е 547,14 TWh/год., а изходният капацитет на ГПМ е 483,76 TWh/год.

Комисията одобрява на „Булгартрансгаз“ ЕАД 10-годишния план за развитие на преносната мрежа, както и наблюдава и контролира изпълнението му. При изготвянето на десетгодишния план, операторът на газопреносна мрежа се съобразява с наличната информация относно предстоящи изменения в производството, доставките, потреблението и обмена с други държави, с инвестиционните планове за регионални мрежи и мрежи на територията на Европейския съюз, както и с инвестиционните планове за съоръжения за съхранение на природен газ. Комисията се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на мрежата относно 10-годишния план за развитие на преносната мрежа по открит и прозрачен начин. С Решение № ДПРМ-1 от 13.09.2023 г. КЕВР одобри Десетгодишен план за развитие на мрежите на „Булгартрансгаз“ ЕАД за периода 2023 – 2032 г.

Структурата на ползвателите на газопреносната мрежа, осъществили пренос на територията на Р България през 2023 г., е следната:

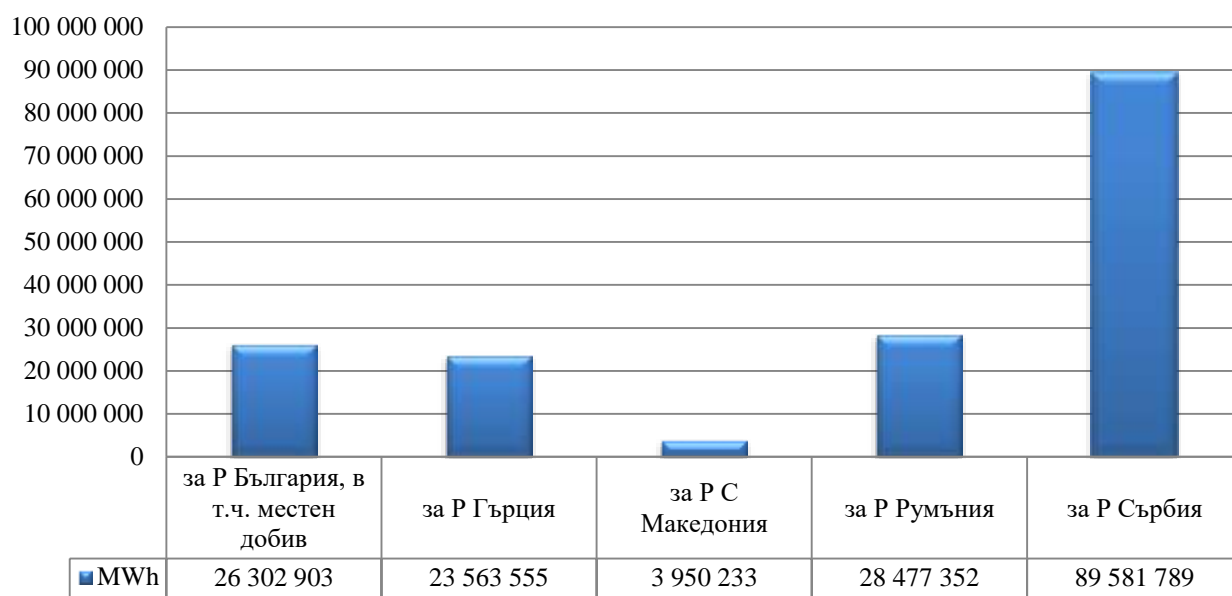
- обществен доставчик;
- два крайни снабдителя;
- един небитов клиент;
- десет търговеца на природен газ.

Ползватели на газопреносната мрежа, пренасящи извън територията на Р България през 2023 г., са 35 търговеца на природен газ.

През 2023 г. пренесените от „Булгартрансгаз“ ЕАД количества природен газ по газопреносната мрежа от внос и местен добив са 171 875 833 MWh, в т.ч. 56 351 MWh от местен добив.

Пренесените от „Булгартрансгаз“ ЕАД през 2023 г. количества природен газ по направления са посочени в следващата графика:

Пренесени количества природен газ от "Булгартрансгаз" ЕАД през 2023 г. по направления

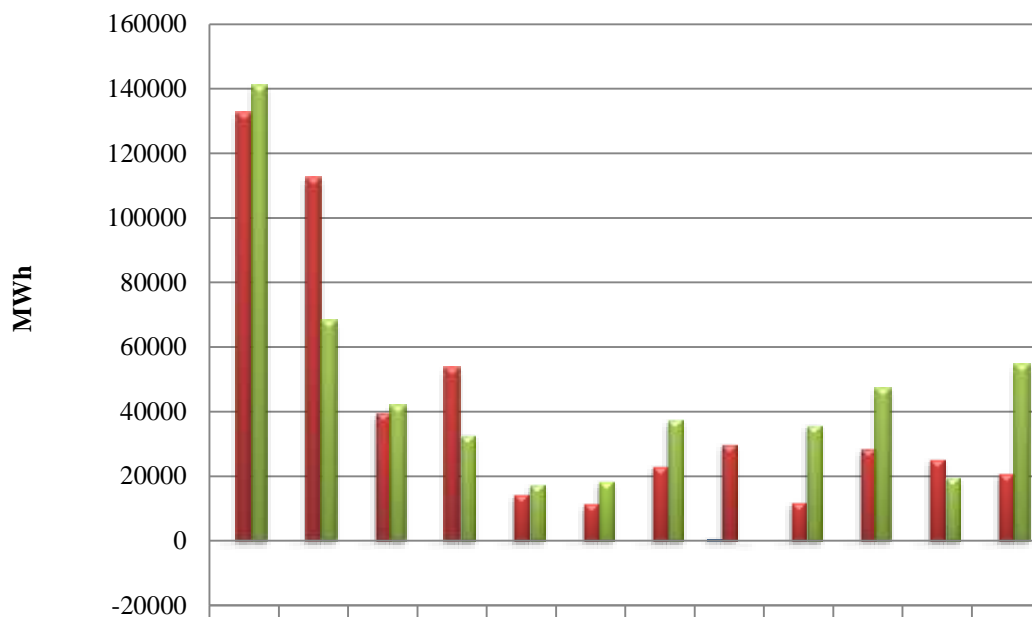

Пренесени количества природен газ през 2023 г.

За балансиране на пазара на природен газ през 2023 г., „Булгартрансгаз“ ЕАД е продало 504 304 MWh и е закупило 1068 MWh на Виртуална търговска точка.

Количества природен газ за балансиране на "Булгартрасгаз" ЕАД

	яну.	фев.	март	апр.	май	юни	юли	авг.	септ.	окт.	ноем	дек.
■ сделки на ОПС на ВТТ-покупка	0	0	0	0	0	0	0	1068	0	0	0	0
■ сделки на ОПС на ВТТ-продажба	132894	112493	39740	53583	14395	11655	23098	29942	11792	28518	25331	20863
■ остатъчен дисбаланс	141000	68210	42025	32822	17413	18537	37559	-563	35841	47355	19596	54664

В Република България към момента има едно газово хранилище – ПГХ „Чирен“, което разполага с 24 експлоатационни сондажа, компресорна станция с обща инсталирана мощност 9 MW и други технологични съоръжения, необходими за осигуряване нагнетяването, добива и качеството на съхранявания природен газ. Собственик и оператор на ПГХ „Чирен“ е „Булгартрансгаз“ ЕАД. През годината стартира проект за разширение на капацитета на подземното газово хранилище „Чирен“. Предвижда се изграждане на десет нови експлоатационни и три наблюдателни сондажа. С разширението на хранилището ще могат да се съхраняват 1 млрд. куб. м природен газ, което е около 1/3 от консумацията в страната. Проектът за разширение на капацитета на ПГХ „Чирен“ е от стратегическо значение за подобряване на енергийната сигурност и повишаване на конкуренцията и ликвидността на пазара на природен газ в страната и региона. Проектът е със статут „проект от общ интерес“ и е част от списъците на проекти от общ интерес за Европейския съюз. Извършените през 2023 г. в ПГХ „Чирен“ инвестиции в съоръжения за нагнетяване са в размер на 158 029 хил. лв. През 2023 г. в ПГХ „Чирен“ са нагнетени 2 360 168 MWh природен газ, в т.ч. по Плана за действия при извънредни ситуации – 629 911 MWh и за търговско съхранение – 1 730 257 MWh. Добитите количества през 2023 г. са 2 277 893 MWh природен газ, в т.ч. по Плана за действия при извънредни ситуации – 760 474 MWh и от търговско съхранение – 1 517 419 MWh. Съхранените количества за 2023 г. са 4 780 893 MWh природен газ, в т.ч. по Плана за действия при извънредни ситуации 3 036 871 MWh и за търговско съхранение – 1 744 022 MWh. Чрез съхраняваните в ПГХ „Чирен“ количества природен газ се компенсират сезонните колебания в доставките и потреблението в страната. Съществено е предназначението на хранилището и за гарантиране на сигурността на доставките на природен газ в страната, осигуряването на количества технологичен газ за балансиране, както и на сигурността и стабилността на газопреносната система.

„Ай Си Джи Би“ АД

Междусистемният газопровод IGB е въведен в търговска експлоатация на 1 октомври 2022 г. Собственик и оператор на IGB е „Ай Си Джи Би“ АД. IGB свързва гръцката газопреносна мрежа в близост до град Комотини с българската преносна мрежа при град Стара Загора. IGB е свързан и с Трансадриатически газопровод (TAP). IGB е с обща дължина от 182 км (151 км в България и 31 км в Гърция) и технически капацитет от 3 млрд. куб. м годишно с възможност за увеличаване на преносния капацитет до 5 млрд. куб. м годишно чрез изграждане на компресорна станция.

Входният и изходният капацитети на газопровода IGB в права посока Гърция – България и обратна посока България – Гърция е 38,86 TWh/год.

Общо пренесените количества природен газ през газопровода IGB за 2023 г. са: посока Гърция – България – 15 540 272 MWh/год. и посока България – Гърция – 121 730 MWh/год. Пренесените през годината количества природен газ в рамките на освободения капацитет са в размер на 14 926 984 MWh/год., а в рамките на неосвободения – 746 742 MWh/год. Максималното дневно количество пренесен природен газ е 88 644,757 MWh/ден.

Извършените през 2023 г. инвестиции в газопровода IGB и съоръженията към него са в размер на 2114 хил. лв. През 2023 г. към газопровода IGB е присъединена газоразпределителна мрежа на „Ситигаз България“ ЕАД в гр. Кърджали.

4.2.1. Пазар на едро

Основните количества природен газ, необходими за потреблението в страната, се осигуряват от внос, като незначителни количества се осигуряват и от местен добив. Снабдяването с природен газ на територията на Р България се осъществява по газопреносната мрежа, собственост на „Булгартрансгаз“ ЕАД, за пряко присъединени клиенти и по газоразпределителните мрежи, собственост на съответните газоразпределителни дружества, към които са присъединени небитови и битови клиенти. Чрез газопреносната мрежа се осъществява и пренос на природен газ до съседните на Р България страни, както и пренос от и до ПГХ „Чирен“. През 2023 г. доставката на природен газ за вътрешния пазар се осъществяваше от „Булгаргаз“ ЕАД, „Проучване и добив на нефт и газ“ АД, „Петрокелтик България“ ЕООД и търговци на природен газ.

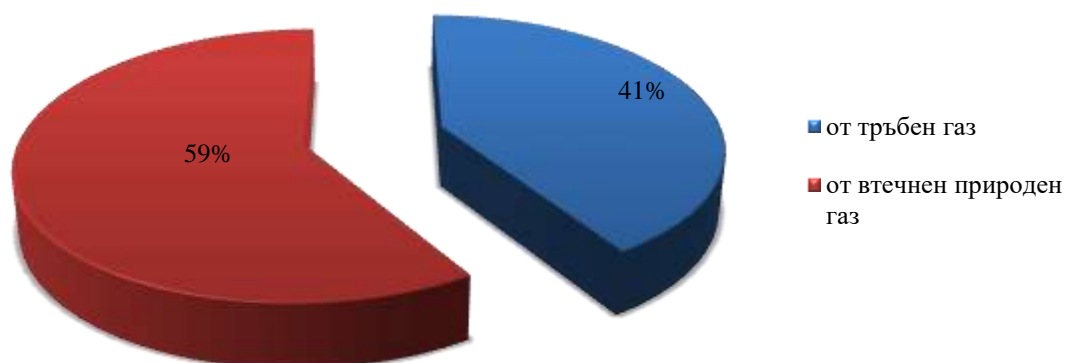
„Булгаргаз“ ЕАД

През 2023 г. „Булгаргаз“ ЕАД е закупило природен газ за вътрешния пазар по дългосрочния договор за доставка на тръбен природен газ с азербайджанска компания, по договори за доставка на втечен природен газ при цени, зависещи от индексите the Title Transfer Facility (TTF) front month на Нидерландската газова борса и Henry Hub на Нюйоркската стокова борса, като през някои месеци на 2023 г. бяха осигурени и количества природен газ от добив от ПГХ „Чирен“. Доставките на втечен природен газ се осъществяваха чрез терминалите на територията на Р Гърция и Р Турция.

„Булгаргаз“ ЕАД е закупило 25 464 100,374 MWh природен газ за осигуряване на потреблението на клиентите си, както следва: тръбен газ 10 457 306,375 MWh от азербайджанската компания и 15 006 793,999 MWh втечен природен газ.

Закупени количества природен газ от внос от "Булгаргаз" ЕАД

Продадените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ са в размер на 24 122 926 MWh, от които в България 23 593 147 MWh, а извън страната 529 779 MWh.

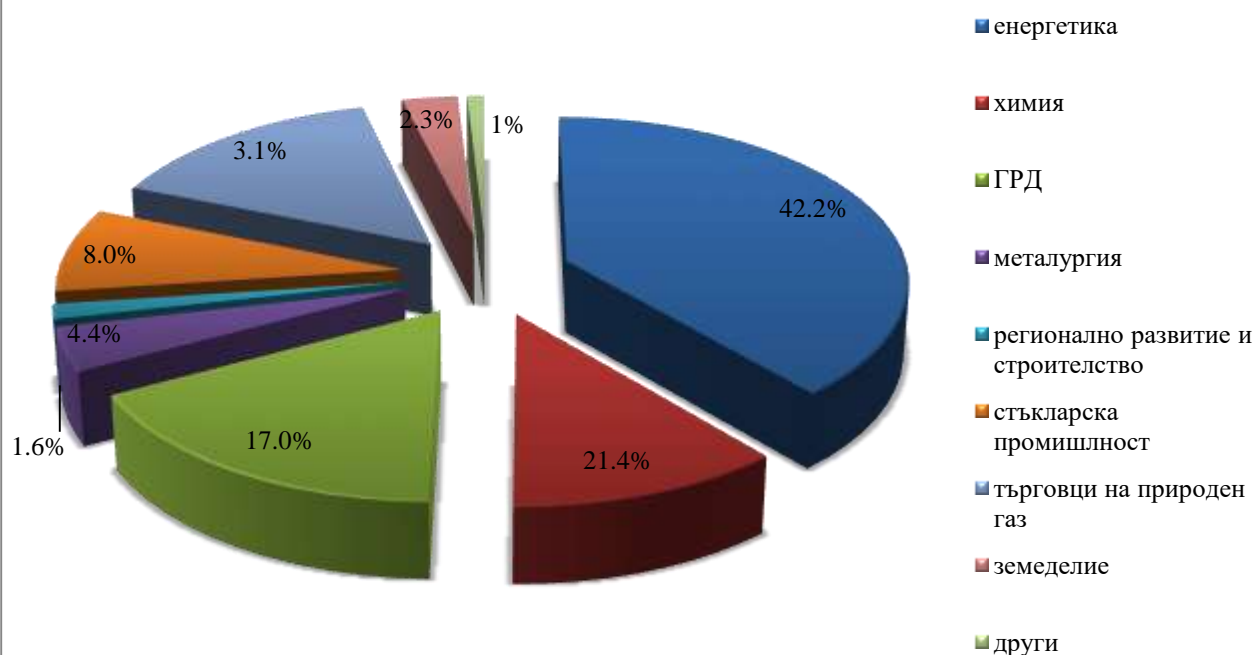
Закупените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ на организиран борсов пазар в Р България са в размер на 3000 MWh. Продадените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ на организиран борсов пазар в Р България са в размер на 3 527 448 MWh. Закупените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ за балансиране са в размер на 132 247 MWh, а продадените количества природен газ за балансиране са 506 971 MWh.

Структурата на доставените от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ по отрасли през 2023 г. е, както следва:

- енергетика – 9 154 663 MWh;
- химия – 2 703 499 MWh;
- разпределителни дружества – 3 989 020 MWh;
- металургия – 1 012 232 MWh;
- регионално развитие и строителство – 340 944 MWh;
- стъкларска промишленост – 1 955 191 MWh;
- земеделие – 698 664 MWh;
- търговци на природен газ – 3 527 448 MWh;
- други – 211 487 MWh.

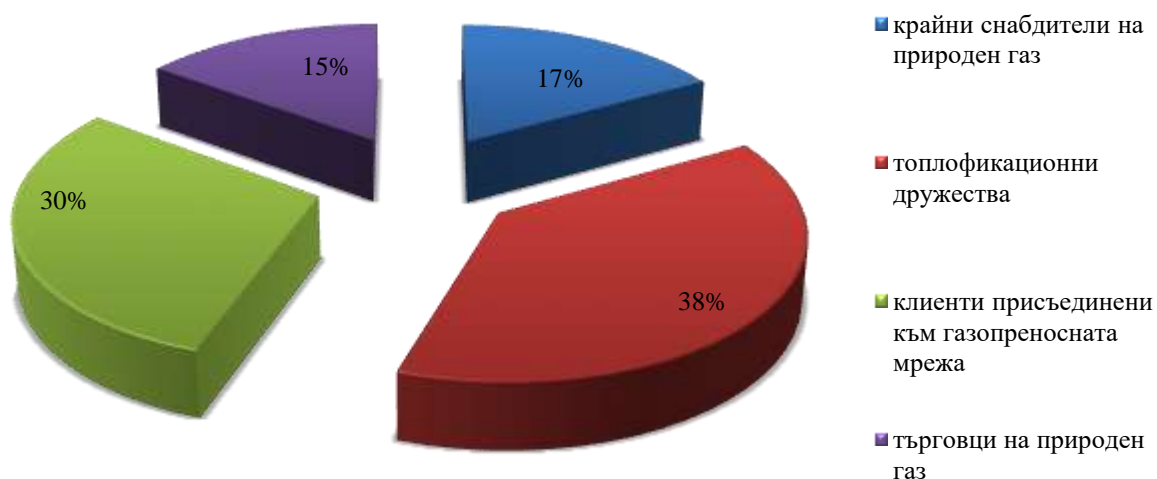
Структурата на потреблението на продажения от „Булгаргаз“ ЕАД природен газ по отрасли е представена и в диаграмата по-долу:

Структура на потреблението за 2023 г.

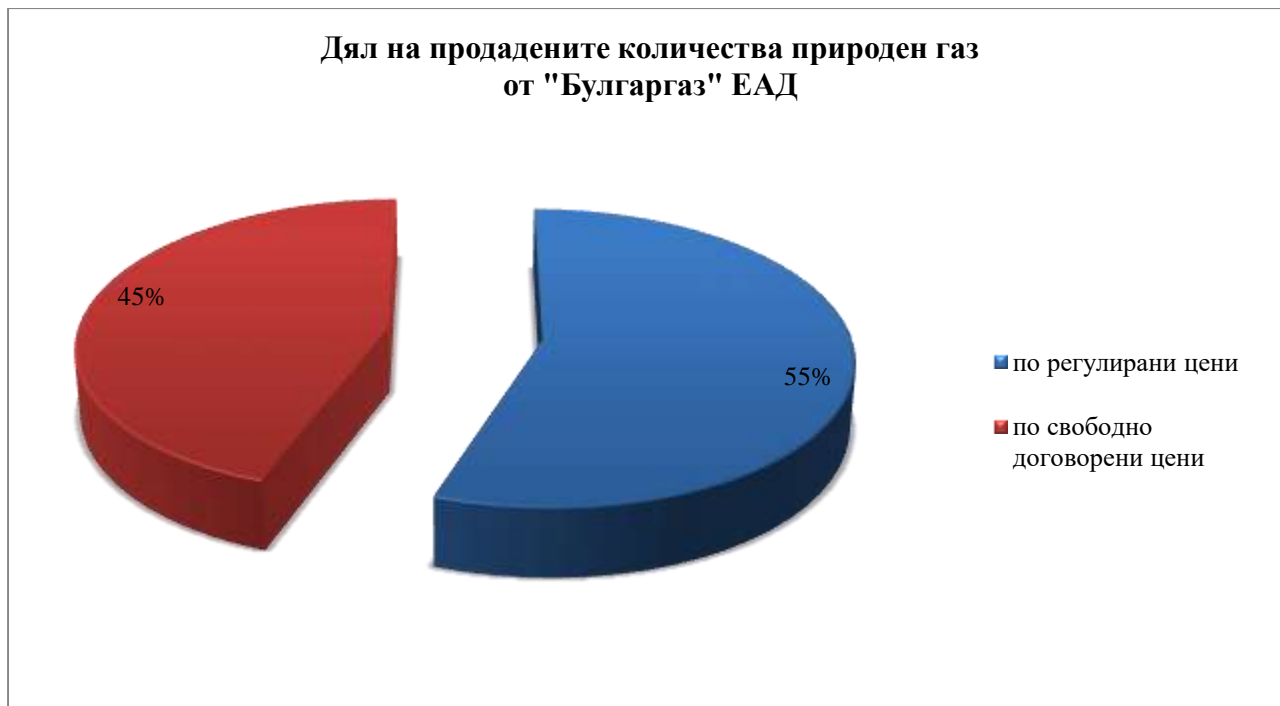
„Булгаргаз“ ЕАД е продавало през 2023 г. природен газ на: крайни снабдители на природен газ, топлофикационни дружества, клиенти, присъединени към газопрепосната мрежа и на търговци на природен газ. Делът на продажбите по клиенти е посочен в диаграмата по-долу:

Дял на продажбите по клиенти

През 2023 г. „Булгаргаз“ ЕАД е продало на клиенти в България количества природен газ, както следва:

- по регулирани цени – 13 081 161 MWh;
- по свободно договорени цени – 10 511 986 MWh.

Съхраняваните от „Булгаргаз“ ЕАД количества природен газ в ПГХ „Чирен“, в т.ч.: наличност, добив и нагнетяване през 2023 г. са, както следва:

- наличност към 01.01.2023 г. – 2 937 968 MWh;
- добив – 601 552 MWh;
- нагнетяване – 876 971 MWh;
- наличност към 31.12.2023 г. – 3 213 387 MWh.

Броят и структурата на клиентите на „Булгаргаз“ ЕАД към 31.12.2023 г. са следните:

- по регулирана цена – 27 бр.;
- по свободно договорени цени – 117 бр.;
- на анонимния сегмент – 48 бр., в т.ч. на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД – 45 бр. и на „Българска енергийна търговска платформа“ ЕАД – 3 бр.

Добивни предприятия

Добивните предприятия на територията на Р България са „Проучване и добив на нефт и газ“ АД и „Петроkelтик България“ ЕООД.

„Проучване и добив на нефт и газ“ АД е добило през 2023 г. 48 046 MWh природен газ и е продало 39 831 MWh, от които 18 047 MWh е продало на един краен клиент, 16 305 MWh на две газоразпределителни дружества и 5479 MWh на два търговеца на природен газ. Останалото количество природен газ дружеството е използвало за собствени нужди. Добивното предприятие не е продавало количества природен газ на организиран борсов пазар.

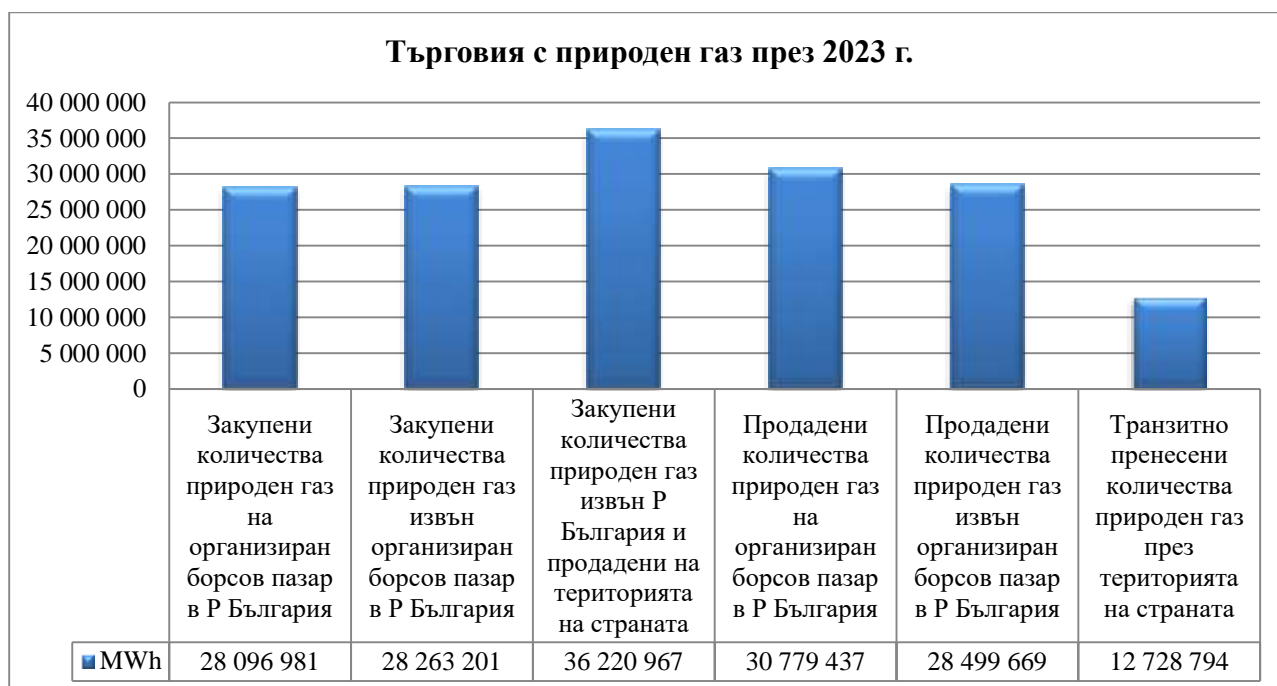
През 2023 г. „Петроkelтик България“ ЕООД е добило 56 351 MWh природен газ, като е предложило и продало част от добитите количества на организиран борсов пазар, а останалото количество е продало по двустранен договор на търговец на природен газ.

Търговци на природен газ

От издадените лицензии за дейността „търговия с природен газ“ на общо 108 дружества към 31.12.2023 г. сделки с природен газ са извършили 65 дружества, като 41 дружества не са извършвали лицензионна дейност, а едно дружество не е представило информация. Търговците на природен газ, които са съхранявали количества природен газ в ПГХ „Чирен“, са 14 дружества.

Търговците на природен газ през 2023 г. са закупили в Р България 56 360 182 MWh природен газ, в т.ч.: 28 096 981 MWh на организиран борсов пазар и 28 263 201 MWh извън организиран борсов пазар. Закупените количества природен газ извън Р България и продадени на територията на страната през 2023 г. са 36 220 967 MWh.

Продадените количества природен газ в Р България са 59 279 106 MWh, в т.ч.: 30 779 437 MWh на организиран борсов пазар и 28 499 669 MWh извън организиран борсов пазар. През 2023 г. транзитно пренесените количества природен газ през територията на страната са 12 728 794 MWh. Данните са отразени на графиката:

Наличните към 01.01.2023 г. количества природен газ, съхранявани в ПГХ „Чирен“ от търговци на природен газ, са в размер на 1 760 450 MWh, като добитите количества са 1 582 162 MWh, а нагнетените 1 389 217 MWh, съответно, наличността към 31.12.2023 г. е 1 567 504 MWh природен газ.

Организираните борсови пазари на природен газ

Платформа за търговия на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД:

Броят на регистрираните членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД към 31.12.2023 г. е 91, като от тях около 39% са международни компании с опит в търговията с природен газ на европейските пазари и управляват богато портфолио. Около 55% от останалите участници са местни търговци на природен газ, сред които са и големи индустриални консуматори на природен газ в страната. Спрямо края на 2022 г., броят членове на платформата е нараснал с 42% (от 64 бр. на 91 бр.)

В краткосрочния сегмент на платформата за търговия се предлагат стандартизирани продукти „В рамките на деня“, „Ден напред“, „Уикенд“, както и времеви и локални продукти за нуждите на балансиране на газопреносната система. На дългосрочния сегмент на

платформата за търговия се предлагат продукти на средносрочна и дългосрочна база – седмични, месечни и остатък от месеца, тримесечни, годишни. В този сегмент „Газов Хъб Балкан“ ЕАД предлага и възможности за следните услуги: сключване на стандартизирани договори, търгувани на екран на анонимен принцип; администриране на неанонимни двустранни договори, търгувани на пазара на платформата чрез регистрацията им в модул „Сделки“ на Trauport, както и брокерска услуга.

През 2023 г. на платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД на отделните сегменти са сключени общо 25 327 сделки и са изтъргувани общо 46 126 637 MWh природен газ, включително от „Булгартрансгаз“ ЕАД, както следва:

Краткосрочен сегмент

Броят на сделките на краткосрочния сегмент бележи ръст от 7246 бр. през 2022 г. на 23 604 бр. през 2023 г. През месец януари 2023 г. сделките са 1413 броя, като достигат най-високата си стойност през м. август 2023 г. – 2998 бр. сделки, а средномесечният брой сделки през годината е 1967 бр. Изтъргуваните количества природен газ са се увеличили от 4 137 162 MWh през 2022 г. на 12 796 928 MWh през 2023 г.

Дългосрочен сегмент (включително сделки на ВТТ и по брокерска услуга)

Броят на сделките на дългосрочния сегмент е нараснал от 452 бр. през 2022 г. на 1723 бр. през 2023 г. През месец януари 2023 г. броят им е бил 19, като през месец септември 2023 г. са достигнали най-високата си стойност от 185 бр. Средномесечният брой сделки през годината е 144 бр. Изтъргуваните количества природен газ са се увеличили от 12 187 708 MWh през 2022 г. на 33 329 709 MWh през 2023 г.

Постигнатата най-ниска цена на платформата за търговия с природен газ за сделка по месечен продукт е през месец юли 2023 г. – 40,20 лв./MWh, а достигнатата най-висока цена за сделка по месечен продукт е 219,49 лв./MWh през месец януари 2023 г.

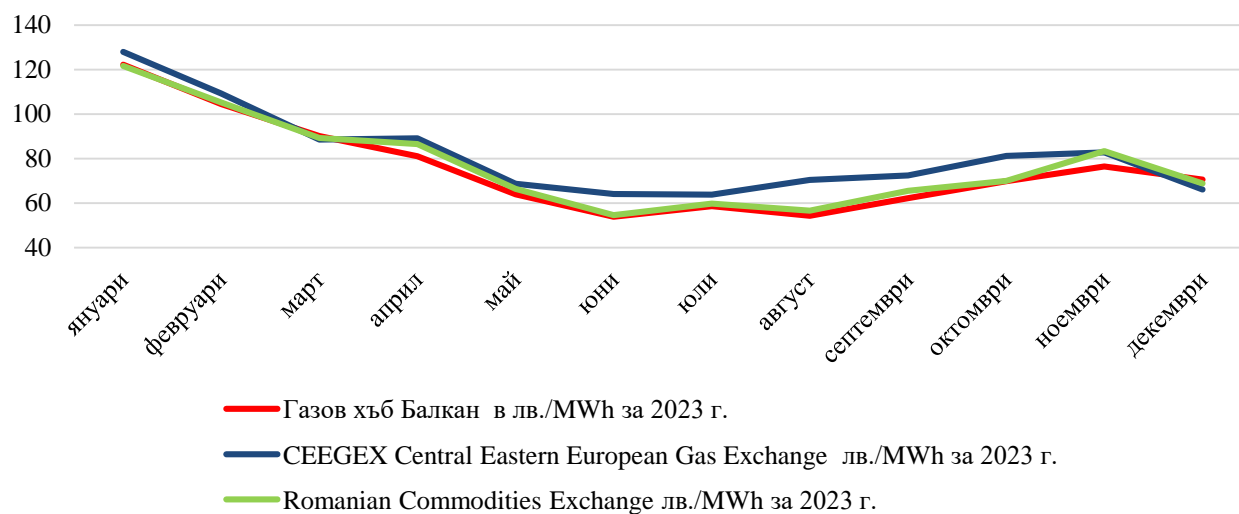
„Булгартрансгаз“ ЕАД е провело общо 8 успешни търга за закупуване на природен газ за технологични нужди за общо 449 250 MWh и има 1462 сделки на краткосрочния сегмент на платформата за търговия с природен газ на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД.

Брокерска услуга

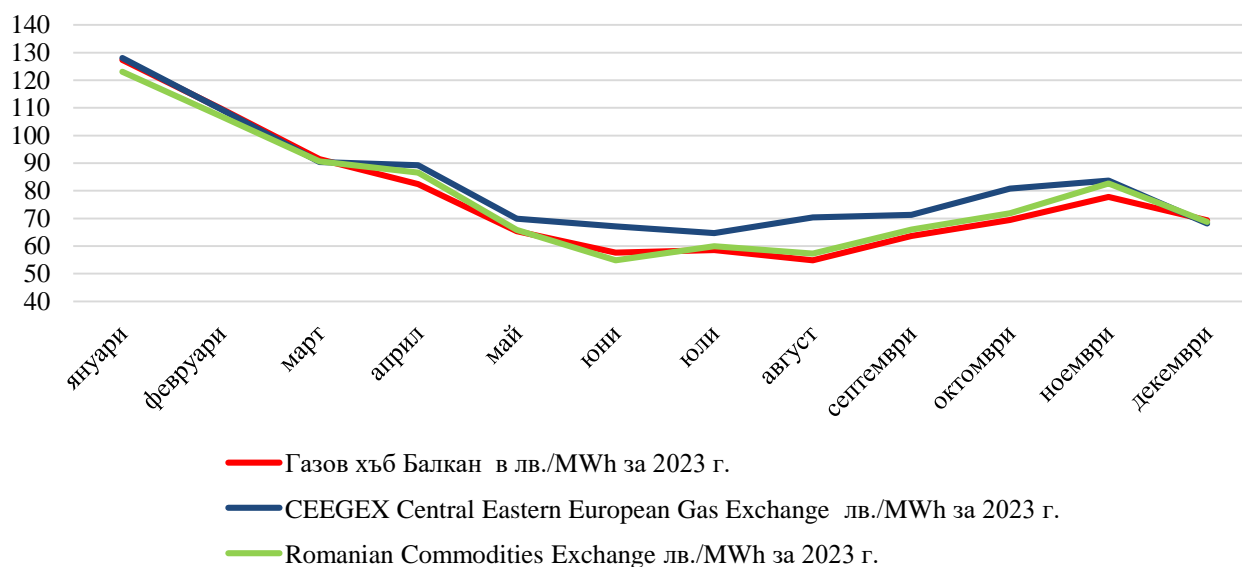
Чрез брокерските услуги се предлагат продукти и услуги за крайни клиенти – консуматори на природен газ и крайни снабдители, пряко присъединени към газопреносната система, които не ползват услуги по достъп и пренос през газопреносните мрежи и съответно нямат достъп до ВТТ, но желаят да закупуват природен газ на изходни точки от регистрирани членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД за свои собствени нужди. В този случай, крайният клиент/крайният снабдител има статут на non-trading user, не заплаща такси за членство и за трансакции. Non-trading user получава право да използва брокерските услуги на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД чрез подписване на споразумение за ползване на брокерски услуги, като получава специални права за достъп до специализирана секция на интернет страницата на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Non-trading user няма достъп до търговските екрани на платформата, а закупува количества на изходната точка, на която е присъединен, чрез регистрирани членове на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Общият брой сделки по брокерска услуга на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД през 2023 г. е 1349 бр.

Сравнение на цените на природния газ на пазарен сегмент „В рамките на деня“ и „Ден напред“ на „Газов хъб Балкан“ ЕАД и на съседни борси:

Цени на пазарен сегмент "В рамките на деня" на "Газов хъб Балкан" ЕАД, CEEGEX и Romanian Commodities Exchange

Цени на пазарен сегмент "Ден напред" на "Газов хъб Балкан" ЕАД, CEEGEX и Romanian Commodities Exchange

Платформа за търговия на „Българска енергийна търговска платформа” АД:

На „Българска енергийна търговска платформа” АД (БЕТП АД) към 31.12.2023 г. са регистрирани 11 члена. През 2023 г. са сключени 11 сделки по двустранни договори за общо 56 520 MWh, отразени по месеци на графиката:

4.2.2. Пазар на дребно

Към газопреносната мрежа на „Булгартрансгаз“ ЕАД са присъединени небитови клиенти на природен газ и газоразпределителни мрежи.

Присъединените към газопреносната мрежа небитови клиенти към края на 2023 г. са 234 бр. Голяма част от газоразпределителните мрежи в страната са също присъединени към газопреносната мрежа. Газоразпределителните мрежи на три дружества са присъединени към добивни съоръжения за природен газ в страната и получават природен газ от местен добив, като две от тези мрежи получават същевременно и алтернативни доставки. Има газоразпределителни мрежи, които не са присъединени към газопреносната мрежа, като доставките на природен газ до тези мрежи се осъществяват чрез камиони, доставящи природен газ с бутилки.

Основен доставчик на присъединените към газопреносната мрежа небитови клиенти е „Булгаргаз“ ЕАД (192 бр. клиенти към края на 2023 г.). Доставки към клиентите, присъединени към газопреносната мрежа, се извършват и от търговци на природен газ.

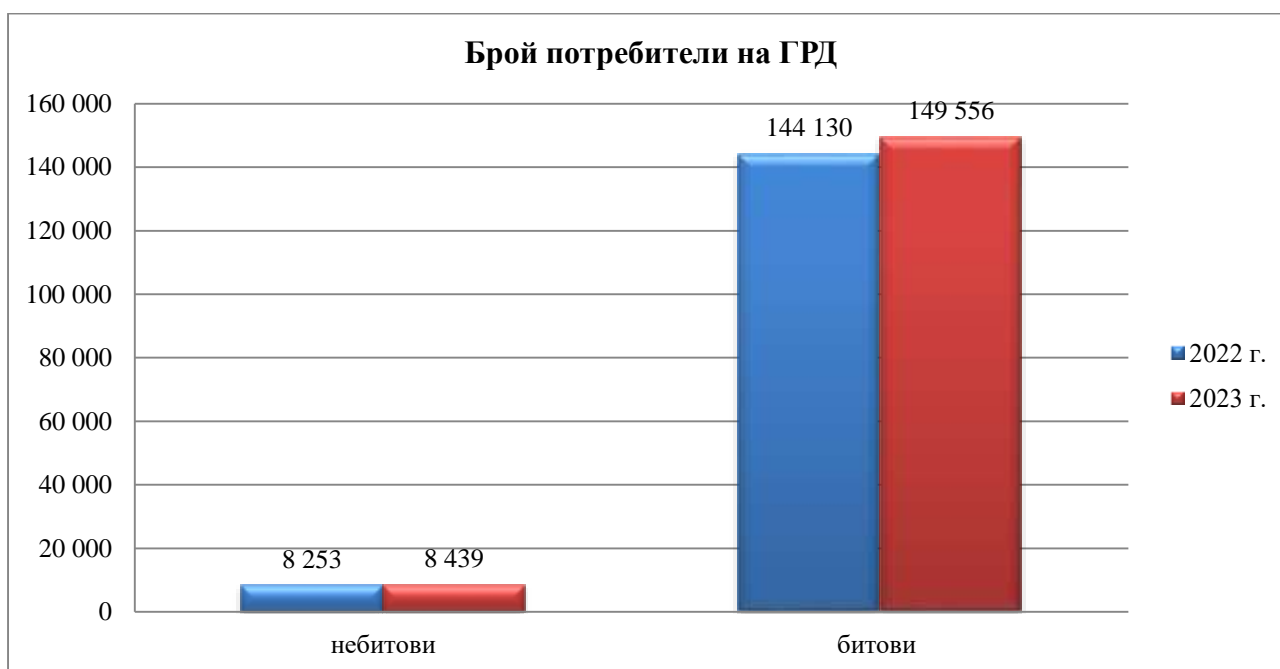
В края на 2023 г. на територията на Р България 25 газоразпределителни дружества, лицензирани за дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“, извършват дейност на 36 лицензионни територии, които обхващат 174 общини, представляващи 65% от всички общини в страната.

Необходимата инфраструктура за разпределение на природен газ в страната е в процес на изграждане, като присъединените битови клиенти към ГРМ са малко. Прилаганият от КЕВР регулаторен механизъм осигурява стимули за газоразпределителните дружества да продължават развитието на ГРМ и присъединяването на нови клиенти с цел постепенно увеличаване на консумацията на природен газ.

Изградената мрежа от газоразпределителните дружества през 2023 г. е 73 703 м, а общата дължина на ГРМ в страната към края на 2023 г. е 5 664 606 м. Извършените инвестиции от газоразпределителните дружества през 2023 г. са 31 036 хил. лв.

Общият брой клиенти на газоразпределителните дружества към 31.12.2023 г. е 157 995, от които 8439 небитови клиенти (5,3%) и 149 556 битови клиенти (94,7%). Броят на клиентите е нараснал от 152 383 през 2022 г. на 157 995 през 2023 г., което е увеличение с 3,7%. Нарастването на небитовите клиенти е с 2,3%, а на битовите – с 3,8%.

Сравнение на броя небитови и битови клиенти на лицензираните територии за 2022 г. и 2023 г. е представено на графиката по-долу:

Разпределението на клиентите на природен газ по дружества е представено на графиката по-долу:

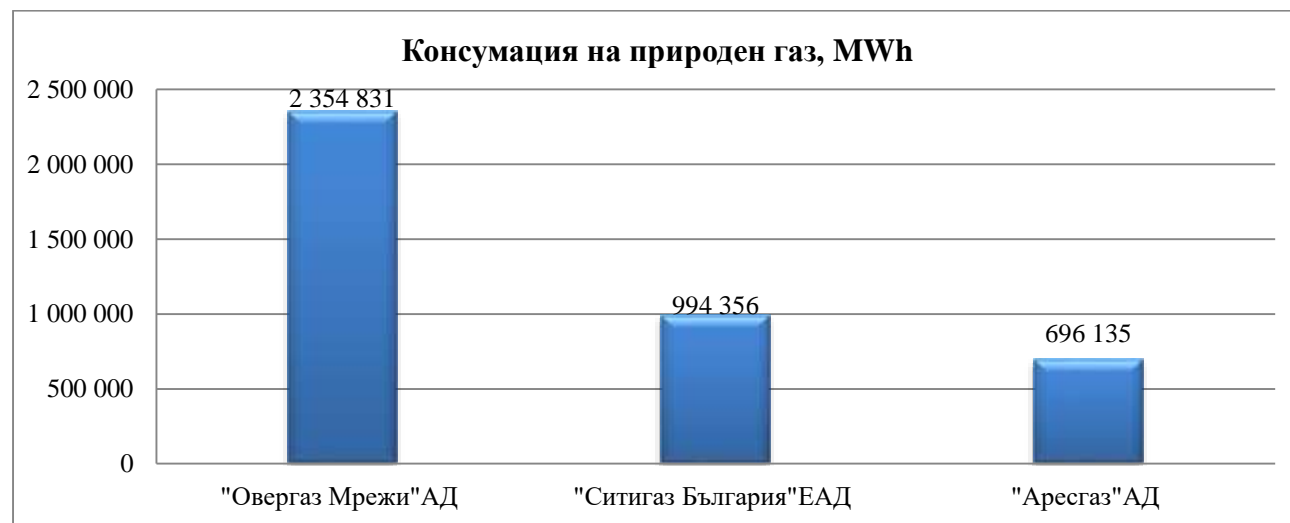
„Овергаз Мрежи“ АД обслужва най-голям брой клиенти – 93 699, което е 59% от всички клиенти на природен газ в страната, следвано от „Аресгаз“ АД със 17%, „Ситигаз България“ ЕАД със 7%, „Севлиевогаз – 2000“ АД и „Балкангаз 2000“ АД – с по 4%.

Общата консумация на природен газ от клиенти на газоразпределителните дружества през 2023 г. е 4 794 853 MWh, което е намаление с 1,7% в сравнение с 2022 г., когато потреблението е било 4 877 195 MWh. Намалението се дължи на по-ниското потребление на битовите клиенти през 2023 г. Консумацията на природен газ на небитовите клиенти нараства от 3 708 562 MWh за 2022 г. на 3 826 322 MWh за 2023 г., а консумацията на битовите клиенти намалява от 1 168 633 MWh за 2022 г. на 968 531 MWh за 2023 г. Делът на консумацията на небитовите клиенти от общата консумация за 2023 г. е 80%, а делът на консумацията на битовите клиенти е 20%.

Клиентите на „Овергаз Мрежи“, „Ситигаз България“ ЕАД и „Аресгаз“ АД са с най-голяма консумация през 2023 г.:

Консумацията на природен газ от клиентите на останалите дружества е представена на графиката по-долу:

През 2023 г. четири небитови клиента на природен газ, присъединени към газоразпределителната мрежа, са сменили своя доставчик, докато при битовите клиенти не е отчетена смяна на доставчика.

4.2.3. Мониторинг на нивата на цените, нивото на прозрачност, степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията

При изпълнение на регулаторните си правомощия по отношение нивата на цените Комисията се ръководи от общите принципи за развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз и за предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар.

Регулирането на цените на природния газ се извършва съгласно ЗЕ и Наредба № 2 от 19.03.2013 г. за регулиране на цените на природния газ. Съгласно ЗЕ, цените, по които крайните снабдители продават природен газ на клиенти, присъединени към съответните газоразпределителни мрежи, цените за присъединяване към мрежите и цените за достъп и пренос на природен газ през ГРМ, подлежат на регулиране от Комисията. КЕВР утвърждава цени на природния газ, по които общественият доставчик продава на крайните снабдители на природен газ и на лицата, на които е издадена лицензия за производство и пренос на топлинна енергия.

С НРЦПГ се определят методите за регулиране на цените на природния газ, правилата за тяхното образуване или определяне и изменение, редът за предоставяне на информация, внасяне на предложенията за цените и за тяхното утвърждаване; начинът за компенсиране на разходи на енергийните предприятия, произтичащи от наложени им задължения към обществото по ЗЕ; условията и редът за образуване на цените за присъединяване към мрежите; условията и редът за образуване на цените за достъп и пренос на природен газ през преносни и/или разпределителни мрежи. Цените, които подлежат на регулиране, се образуват от енергийните предприятия в съответствие с изискванията на ЗЕ и НРЦПГ. Указанията, дадени от КЕВР относно образуването на цените, са задължителни за енергийните предприятия. Комисията утвърждава цени за пренос на природен газ през

газоразпределителната мрежа, цени за продажба на природен газ от краен снабдител и цени за присъединяване на клиенти на газоразпределителни дружества въз основа на анализ на представените в заявленията данни и на база на аргументирано обосноваване от заявителите, че предложените за утвърждаване цени ще дадат възможност на дружествата да реализират заложените параметри в инвестиционна и производствена програми в одобрените им бизнес планове.

Цените за дейностите „разпределение на природен газ“ и „снабдяване с природен газ от краен снабдител“ се регулират от КЕВР чрез метода „горна граница на цени“. КЕВР утвърждава тарифни структури по групи клиенти, отразяващи разпределените необходими годишни приходи за предоставяне на услугата за всяка група въз основа на представено проучване за стойността на услугата. Действащите тарифни структури и цени за крайните клиенти на газоразпределителните дружества са обособени в зависимост от принадлежността на потреблението (битови и небитови), равномерност и неравномерност на потреблението и съответна консумация.

Либерализацията на пазара на природен газ заема важно място в европейската енергийна политика и е свързана със стратегическите цели за подобряване сигурността на доставките и диверсификацията на източниците на доставка на природен газ, както и изграждане на взаимосвързан и единен общоевропейски газов пазар.

Едни от основните принципи, от които се ръководи КЕВР в дейността си, са предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар, както и осигуряването на баланс между интересите на енергийните предприятия и потребителите. Комисията наблюдава за наличието на ограничаващи договорни практики и разпоредби за изключителност, които може да възпрепятстват небитови клиенти да сключват договори едновременно с повече от един доставчик или да ограничат избора им на доставчици. В изпълнение на правомощията си, Комисията анализира работата и поведението на контролираните от нея енергийни предприятия, с цел недопускане на злоупотреба с монополно положение или ограничаване/нарушаване на конкуренцията на енергийния пазар в България. КЕВР може да сезира Комисията за защита на конкуренцията, която на свой ред разглежда подадената информация и след преценка на данните по конкретния случай може да образува производство по реда на Закона за защита на конкуренцията. Когато при осъществяване на правомощията си Комисията констатира, че лицензиант нарушава или ограничава конкуренцията, тя сезира КЗК. Комисията подпомага КЗК чрез предоставяне на всяка необходима информация и документи, които могат да се ползват от КЗК във връзка с преписката. В случай че КЗК установи с решение, че с дейността си лицензиантът нарушава или ограничава конкуренцията, Комисията може да наложи принудителни мерки, предвидени в ЗЕ, а в случай на установено от КЗК системно нарушение на правилата на конкуренцията КЕВР може да отнеме лицензията.

КЕВР извършва постоянен мониторинг на пазара с оглед осигуряване на недискриминационност между всички участници на пазара, както и между участниците от една и съща категория и допринася за ефективната конкуренция и правилното функциониране на пазара. КЕВР работи в тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, както и с други неправителствени организации за защита на потребителите.

КЕВР наблюдава степента и ефективността на отваряне на пазара и конкуренцията, като при изпълнение на регулаторните си правомощия Комисията се ръководи от следните основни принципи: развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални пазари в рамките на Европейския съюз; предотвратяване и недопускане на ограничаване или нарушаване конкуренцията на енергийния пазар; създаване на стимули за развитието на конкурентен пазар за дейности в енергетиката, където има условия за това; създаване на стимули за ефективно развитие на сигурни, надеждни и ефикасни мрежи в съответствие с интересите на клиентите. Комисията извършва контрол за развиването на газовите мрежи в полза на всички участници, което ще гарантира достатъчен и разполагам за всички

капацитет, следи за недопускане ограничаването и нарушаването на конкуренцията на пазара и за ефективното му функциониране.

Прилагане на Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия

В условията на увеличаваща се конкуренция на газовия пазар и нарастване на обемите на борсовата търговия с природен газ, в изпълнение на Регламент (ЕС) № 1227/2011 КЕВР осъществява мониторинг на пазара с цел да предотврати възможностите за пазарни манипулации.

През 2023 г. не са получени сигнали от двете лица, извършващи сделки по занятие, според чл. 15 от Регламента – „Газов хъб Балкан“ ЕАД и „Българска енергийна търговска платформа“ АД, за възможни нарушения на чл. 3 и/или чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

В изпълнение на изискванията на чл. 74о от ЗЕ и чл. 155х, ал. 2 от Наредба № 3 от 21.03.2013 г., длъжностни лица от дирекция „REMIT“ осъществиха текущ контрол за спазване на задълженията по чл. 15 от Регламент (ЕС) № 1227/2011 на „Газов Хъб Балкан“ ЕАД. Съставен е констативен протокол със съответните предписания, вкл. за осигуряване на оперативна независимост при изготвяне на доклади за съмнителни сделки и достъп на дирекция „REMIT“ до данни за търговията на съответния организиран пазар.

През 2023 г. КЕВР регистрира 8 нови пазарни участника за търговия с енергия на едро (природен газ) и актуализира данните на 30 регистрирани участника в CEREMP. Големият брой актуализации на данните в системата е следствие на извършен текущ контрол в съответствие с чл. 74о от ЗЕ и чл. 9 от Регламент (ЕС) № 1227/2011.

4.2.4. Защита на потребителите и уреждане на спорове

В ЗЕ са транспонирани изискванията на Директива 2009/73/ЕО, които целят гарантиране на ефективна и адекватна защита на правата и интересите на потребителите, укрепване и гарантиране на техните права и осигуряване на по-голяма прозрачност на пазарните отношения. Транспонирани са изискванията на Приложение 1 към Директива 2009/73/ЕО по отношение на съдържанието на договорите с потребители на енергийни услуги, които следва да са оповестени преди сключването или потвърждаването на договора.

КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката, като се ръководи от общи принципи, определени в ЗЕ, включително осигуряване на баланс между интересите на енергийните предприятия и клиентите, осигуряване на равнопоставеност между отделните категории енергийни предприятия и между видовете клиенти и създаване на гаранции за защита на крайните клиенти. С оглед защита правата на клиентите на енергийните предприятия КЕВР осъществява тясно сътрудничество с Комисията за защита на потребителите, Омбудсмана на Република България, както и с неправителствени организации за защита на потребителите.

Като специализиран държавен орган КЕВР осъществява регулирането на дейностите в енергетиката и осигурява правата на потребителите, като одобрява общите условия на договорите, предвидени в ЗЕ и правилата за работа с потребителите на енергийни услуги, които се изготвят от енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес. Този вид договори имат регламентирано в ЗЕ задължително съдържание, с което се гарантират правата на клиентите. Договорите задължително съдържат срок на договора; условията за временно преустановяване, за прекратяване на тяхното предоставяне и на договора; правата на потребители на енергийни услуги, включително информация относно процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби; условията за едностранно прекратяване на договора от ползвателя на енергийни услуги, включително при промяна на

договорните условия и цени, вкл. и възможността за такова прекратяване без допълнително плащане. В тях са предвидени ред и условия за прихващане и възстановяване на суми при неспазване на изискванията за качество на договорените услуги. Лицензиантите, предоставящи услуги от обществен интерес, са длъжни да осигурят в общите условия на договорите и правилата за работа с потребителите защита на правата на клиентите и равнопоставеност между групите клиенти. КЕВР следи в одобрените от нея общи условия да е включено съдържанието на издаваните от енергийните предприятия фактури или сметки, които отразяват действителната консумация и съдържат конкретни данни за номера на измервателния уред, консумацията на природен газ за отчетния период, дължимия данък върху добавената стойност (ДДС) и разбивка на цената по компоненти, ако такива са утвърдени.

Енергийните предприятия предоставят информация на своите клиенти, в т.ч.: начините на плащане; цени за спиране или възстановяване на снабдяването, цени за услуги по извършване на поддръжка и други цени на услуги, свързани с лицензионната дейност; процедурата за смяна на доставчик и информация, че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, включително изготвяне на окончателна изравнителна сметка при всяка смяна на доставчика; процедурата по разглеждането и произнасянето по жалби и информация за реално потребените количества и стойността на предоставената услуга в съответствие с договорената периодичност на отчитане без задължение за допълнително плащане за тази услуга. Информацията се представя във фактурите или заедно с тях в информационни материали и на интернет страниците на енергийните предприятия. По този ред доставчиците на природен газ предоставят на потребителите на енергийни услуги и контролен списък, приет от Европейската комисия, съдържащ практическа информация за техните права.

Енергийните предприятия предоставят на клиентите подробни данни за потреблението, за който и да е ден, седмица, месец и година при използване на интелигентни системи за измерване чрез предоставяне на крайния клиент чрез интернет или чрез интерфейса на измервателния уред на данни за период, не по-кратък от 24 предходни месеца, или за периода от влизането в сила на договора за доставка, ако той е по-кратък. Доставчиците на природен газ осигуряват на клиентите широк избор на методи на плащане, включително системи за авансови плащания, които са справедливи и отразяват адекватно вероятното потребление. Енергийните предприятия уведомяват своите потребители на енергийни услуги – битови клиенти, за всяка предложена промяна на договорните условия и цените на предоставяните услуги, както и за правото на потребителите едностранно да прекратят договора в срок от 30 дни от датата на уведомяването, ако не приемат новите условия и/или цени. Крайният снабдител информира клиента, заедно с фактурата за последния месец на всяко шестмесечие, когато отчетената консумация на природен газ на крайните клиенти за това шестмесечие е по-висока с над 50 на сто от отчетената консумация за съответното шестмесечие на предходната календарна година.

Енергийните предприятия, извършващи доставка на природен газ, осигуряват центрове за предоставяне на информацията на потребителите на енергийни услуги, както и за работа с тях.

Условията и редът за подаване и разглеждане на жалби са регламентирани в ЗЕ и НЛДЕ. Комисията разглежда жалби на: ползватели на мрежи и съоръжения срещу оператори на преносни и разпределителни мрежи, добивни предприятия, оператори на съоръжения за съхранение на природен газ и оператори на съоръжения за втечен природен газ, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; клиенти срещу доставчици на енергия и природен газ, включително крайни снабдители, свързани с изпълнението на задълженията им по този закон; както и лицензианти срещу лицензианти, свързани с изпълнението на лицензионната дейност по ЗЕ.

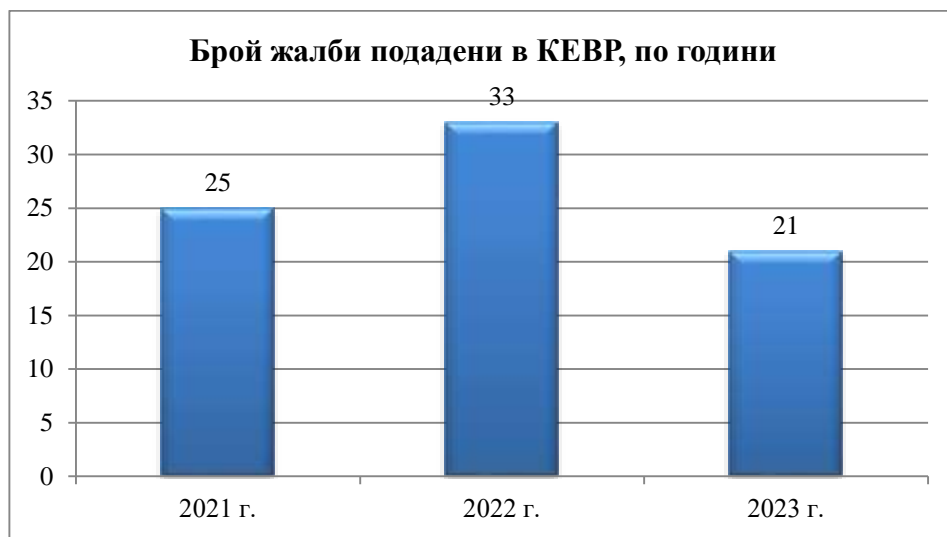
КЕВР може да съдейства за доброволно уреждане на спора по подадена жалба. Процедурата е доброволна и поверителна. При доброволното уреждане на спорове регулаторът не се произнася с решение, а процедурата завършва със споразумение. Когато не е постигнато доброволно уреждане на спора или при отказ на страна от доброволно уреждане, Комисията взема решение по жалбата в срок от два месеца след получаването ѝ.

КЕВР проверява периодично изпълнението от страна на лицензиантите на задълженията им, свързани със създаване на специализирано звено за работа с потребителите в структурата на дружеството, в което трябва да е назначен достатъчен на брой и квалифициран персонал; поддържане на достатъчен брой центрове за работа с клиентите за покриване нуждите на лицензионната територия; предоставяне на услуги на клиентите в съответствие с показателите за качеството на снабдяването с природен газ, приети от Комисията; поддържане на система за управление на качеството на лицензионната дейност, сертифицирана от независима компетентна организация; поддържане на система за приемане и обработка на жалби.

Жалби, получени в Комисията за енергийно и водно регулиране

През 2023 г. в КЕВР за сектор „Природен газ“ са подадени общо 21 жалби. От тях 17 са от компетентността на Комисията, в това число 16 са от клиенти срещу лицензианти и една е от лицензиант срещу лицензиант. Четири жалби не са от компетентността на КЕВР и са препратени по компетентност до съответното дружество.

В графиката по-долу е представена информация за подадените жалби по години за периода 2021 – 2023 г.

За всяка получена в Комисията жалба се образува административна преписка. Жалбата се проверява от формална страна, дали отговаря на изискванията, посочени в ЗЕ и НЛДЕ. По жалба, която е от компетентността на КЕВР, се извършва проучване, след което се изпраща за писмено становище до дружеството, срещу което е подадена жалбата. Проучването по жалбата приключва с писмен доклад с проект на решение към него, включващ анализ на всички факти и обстоятелства по нея. Докладът се представя на Комисията на закрито заседание, която се произнася с решение по административната преписка, образувана по жалбата.

През 2023 г. се наблюдава спад на броя на жалбите, подадени до Комисията, което показва, че дружествата информират клиентите си за регламентирания в Общите условия на договорите и в Правилата за работа с потребители техни права и задължения, включително реда за подаване и разглеждане на жалби, като енергийните предприятия своевременно

разглеждат подадените жалби и удовлетворяват основателните.

Броят на подадените в КЕВР през 2023 г. жалби, касаещи сектор „Природен газ“, се запазва нисък в сравнение с другите три сектора. От 157 995 клиента на природен газ жалби са подадени от 21 клиента, което представлява 0,01% от тези клиенти.

Като основна причина за незначителния брой жалби може да се посочи малкият процент газифицирани обекти в страната, съответно малкият брой битови и стопански клиенти на природен газ, което обуславя ниския брой жалби, подавани както в Комисията, така и в дружествата.

Освен това от съществено значение е проверяването от Комисията изпълнение от страна на лицензиантите на задълженията им, свързани със създаване на специализирано звено за работа с клиенти в структурата на дружеството, в което трябва да е назначен достатъчен на брой и квалифициран персонал; поддържане на достатъчен брой центрове за работа с клиентите за покриване нуждите на лицензионната територия; предоставяне на услуги на клиентите в съответствие с показателите за качеството на снабдяването с природен газ, приети от Комисията; поддържане на система за управление на качеството на лицензионната дейност, сертифицирана от независима компетентна организация; поддържане на система за приемане и обработка на жалби.

Предметът на получените в Комисията жалби е както следва:

- две жалби относно присъединяване към ГРМ;
- една жалба относно неточно измерване на потребеното количество природен газ;
- една жалба относно нелоялна търговска практика - смяна на разходомер без предварително уведомление;
- две жалби относно несъгласие с клаузи от договор за продажба на природен газ;
- три жалби относно прекъсване на газоснабдяването поради липса или забавяне на плащане;
- четири жалби относно фактуриране: анулиране на издадено от дружеството дебитно известие за потребено количество природен газ; високи сметки за природен газ;
- три жалби относно несъгласие с цени за разпределение и снабдяване с природен газ;
- една жалба относно начислена цена, без да е дължима по договор;
- четири жалби, чиито предмет не попада в компетентностите на КЕВР.

В рамките на 2023 г. Комисията се произнесе с решения по 20 бр. жалби, от които 6 бр. жалби са получени през 2022 г., като прие три от жалбите за основателни, даде задължителни указания на дружествата, срещу които са подадените жалби и определи срокове за изпълнението им. Дружествата са изпълнили в срок дадените задължителни указания.

Комисията се произнесе с решения, с които прекрати преписките по 17 броя жалби, както следва:

- по осем от жалбите производството е прекратено поради отпаднал правен интерес;
- по три от жалбите Комисията прие, че са неоснователни;
- две от жалбите съдържат различни искания, като Комисията прие, че са недопустими и неоснователни;
- две от жалбите Комисията прие, че са недопустими, като са прекратени поради неотстраняване на нередовности в законоустановения срок;
- една жалба е оттеглена от жалбоподателя и административното производство е прекратено.
- по една от жалбите е спряно административно производство до окончателното произнасяне на Софийски районен съд.

Комисията не се произнесе с решения в рамките на календарната 2023 г. по три от жалбите поради фактическата и правна сложност на случаите, като КЕВР се произнесе по тях с решения през настоящата 2024 г.

Жалби, получени в газоразпределителните дружества

Броят на подадените през 2023 г. в газоразпределителните дружества жалби от клиенти е 33 бр. Клиентите, които са подали тези жалби, са 0,02% от всички 157 995 клиента на ГРД за 2023 г. Наблюдава се спад в броя на подадените жалби и в газоразпределителните дружества спрямо подадените през 2022 г. когато са били 69 бр.

Дружествата използват различни източници за повишаване на информираността на клиентите по отношение на предлаганите услуги и възможностите за получаване на информация за уреждане на спорове, разясняване на правата им във връзка с подаване на жалби, възможността да се обърнат към КЕВР при неудовлетвореност от получения отговор. Дружествата информират клиентите си посредством интернет страница на компанията, телефон, електронна поща.

Показатели по отношение на битовите клиенти	2019 г.	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.
Брой битови клиенти на природен газ	112 210	124 652	138 087	144 130	149 556
Брой на битови клиенти на природен газ, присъединени към ГРМ на дружеството, които са сменили доставчика си	0	0	0	0	0
Брой битови клиенти, на които е спряно газоподаването поради неплащане	2 104	1 741	2493	2981	2 088
Брой работни дни между известие за плащане на сметка и прекъсване в случай на неплащане	18	18	18	18	18
Брой битови клиенти, които са със статут на уязвими клиенти, съгласно §1, т. 66в от Допълнителните разпоредби на Закона за енергетиката	6	8	12	12	13
Брой на битовите клиенти, които се отчитат с интелигентни разходомери	3281	5589	14 316	45 409	74 356

Наблюдава се съществено увеличаване на броя на монтираните интелигентни разходомери на битови клиенти, който нараства от 3 281 бр. през 2019 г. на 74 356 бр. през 2023 г.

Средният процент на битови клиенти, на които в периода 2019 г. - 2023 г. е спряно газоподаването поради неплащане, е относително постоянен - около 2%.

Въпреки че всички газоразпределителни дружества предоставят на клиентите си информация за процедурата за смяна на доставчик, както и че потребители на енергийни услуги не дължат допълнителни плащания при смяна на доставчика си, не се наблюдава смяна на доставчика от битови клиенти. Те остават клиенти на крайните снабдители.

4.3. Сигурност на доставките (ако и доколкото НРО има правомощия)

Министерството на енергетиката е държавната институция, която провежда енергийната политика на Р България. Министърът на енергетиката е компетентният орган по въпросите за сигурността на доставките на природен газ по смисъла чл. 3 ал. 2 от Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010 (Регламент (ЕС) 2017/1938). Съгласно чл. 8, пар. 2, букви „а“ и „б“ от Регламент (ЕС) 2017/1938 компетентният орган на всяка държава членка, след като се консултира с предприятията за природен газ, съответните организации, представляващи интересите на битовите и промишлените клиенти, снабдявани с газ, включително производителите на електроенергия, операторите на електропреносни системи и националния регулаторен орган, когато той е различен от компетентния орган, изготвя: Превантивен план за действие,

съгласно чл. 9 от Регламента, в който се съдържат мерките, необходими за отстраняване или намаляване на рисковете, установени в общите и националните оценки на риска, включително въздействието на мерките за енергийна ефективност и мерките от страна на търсенето; План за действие при извънредни ситуации, съдържащ мерките, които трябва да бъдат предприети за отстраняване или смекчаване на въздействието от прекъсването на доставките на газ, в съответствие с чл. 10 от Регламента. В изпълнение на изискването на Регламента е създадена междуведомствена работна група, назначена със заповед на министъра на енергетиката, която изготвя цитираните документи. В състава на тази група са включени представители на КЕВР, които са участвали в процеса на изготвяне на документите.